

Cirkulärnr: 07:81
Diariernr: 07/3558
Handläggare: Elisabeth Melin
Avdelning: Avdelningen för vård och omsorg
Sektion/Enhet: Sektionen för vård och socialtjänst
Datum: 2007-12-20
Mottagare: Socialnämnder
Individ- och familjeomsorg
Handikappomsorg
Rubrik: Ersättningar och villkor vid familjehemsvård av barn,
unga och vuxna, vårdnadsöverflyttningar m.m. för år
2008
Ersätter: 07:54

CIRKULÄR 07:81

Avdelningen för vård och omsorg
Sektionen för vård och socialtjänst
Elisabeth Melin

Socialnämnder
Individ- och familjeomsorg
Handikappomsorg

Ersättningar och villkor vid familjehemsvård av barn, unga och vuxna, vårdnadsöverflyttningar m.m. för år 2008

Ersättningar och villkor vid familjehemsvård är av stor betydelse bl.a. när det gäller att rekrytera och behålla familjehem. Familjehemmet ska genom socialtjänsten ges en god information om de ersättningar och de villkor som gäller för deras uppdrag. Lagstiftningen ger inte mycket stöd i denna handläggning och det finns i kommunerna behov av rekommendationer och vägledning gällande ersättningar och villkor. Mot bl.a. denna bakgrund har Sveriges Kommuner och Landsting sammanställt denna information om ersättningar och villkor vid familjehemsvård. Informationen i cirkuläret är användbar även i de fall vårdnaden om barnet flyttas över till familjehemsföräldrarna.

En allmän översyn av ersättningarna har skett. SKL:s styrelse har beslutat att höja omkostnadsersättningen för att kompensera uppdragstagarna för en ökad beskattning.

Eftersom det är generella rekommendationer bör de ses som ett stöd för utvecklande av kommunens egna riktlinjer för handläggningen av dessa ärenden.

I slutet av cirkuläret finns tabeller med aktuella belopp för arvode och omkostnader för år 2008. Gällande ersättningar till kontaktpersoner och kontaktfamiljer enligt SoL och LSS hänvisas till cirkulär 07:83 och 07:82. Titta gärna också på vår hemsida www.skl.se där du hittar information gällande familjehemsvård.

Frågor med anledning av detta cirkulär besvaras av Elisabeth Melin 08-452 76 04.

Sveriges Kommuner och Landsting
Avdelningen för vård och omsorg

Ellen Hyttsten

Sabina Wikgren Orstam

Ersättningar och villkor vid familjehemsvård av barn och unga, vårdnadsöverflyttningar m.m.

Innehållsförteckning

1. Definition av familjehem.....	4
2. Uppdraget familjehem.....	4
3. Avtal.....	5
4. Former för utbetalning av ersättningarna	6
5. Arvodet.....	6
6. Kompensation för inkomstbortfall.....	8
7. Omkostnadsersättning.....	9
8. Kostnader inför placeringen.....	12
9. Utrustning inför placeringen.....	12
10. Övriga kostnader	13
11. Vårdplan	14
12. Genomförandeplan.....	15
13. Information och samråd inför placeringen.....	16
14. Socialförsäkringsförmåner.....	18
15. Försäkringar.....	22
16. Privata familjevårdsenheter – paraplyorganisationer.....	24
17. Sekretess.....	26
18. Folkbokföring.....	26
19. Föräldrars ersättning till kommunen för placerade barn.....	28
20. Möjligheten att ta ut ersättning när barnet eller den unge har egna inkomster och tillgångar.....	29
21. Det sammanhållna ansvaret i SoL	31
22. Det sammanhållna ansvaret i LSS.....	33
23. Omplacering	33
24. Förbud att ta emot familjehemsplacerade barn m.fl.....	34
25. När placeringen avslutas.....	35

26. Gallring.....	37
27. Överflyttning av ärenden.....	38
28. Vårdnadsöverflyttning.....	40
29. Socialnämndens uppgifter sedan vårdnaden överflyttats.....	42
30. Uppgifter för den särskilt förordnade vårdnadshavaren.....	44
31. Familjehemsersättning vid placering av barn och ungdom enligt SoL och LSS.....	47
32. Familjehemsersättning vid förälder/barnplacering enligt SoL och LSS.....	48
33. Familjehemsersättning vid placering av vuxen enligt SoL	49
34. Ersättning till kontrakterade jourhem.....	50

1. Definition av familjehem

Familjehem definieras i 3 kap. 2 § socialtjänstförordningen (SoF) på följande sätt ”Med familjehem avses ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot barn för stadigvarande vård och fostran eller vuxna för vård och omvårdnad och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt.”

I 2 § förordningen till lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) anges att denna definition även gäller för familjehem som en insats enligt LSS.

Det kan sålunda noteras att ett familjehem inte kan bedrivas yrkesmässigt till skillnad från HVB där det enligt 3 kap. 1 § SoF krävs att verksamheten bedrivs yrkesmässigt. Med yrkesmässighet avses i detta sammanhang att verksamheten bedrivs kontinuerligt och i förvärvssyfte (prop. 1996/97: 124 s. 146).

2. Uppdraget som familjehem

Uppdraget att vara familjehem är knutet till den eller de personer som socialnämnden har utrett och bedömt vara lämpliga för ett visst barn, 6 kap. 6 § socialtjänstlagen (SoL). Ett familjehem består vanligen av en familj eller en ensamstående person. Deras uppdrag är att ta hand om barnet på det sätt som ett barns föräldrar normalt gör d.v.s. att fungera som goda föräldrar. Om familjehemmet separerar och/eller ombildas tillsammans med en ny partner måste en ny familjehemsutredning göras eftersom förändringarna har betydelse för barnet, se även sid. 36 i boken *Barnet och familjehemmet en handbok om socialnämndens ansvar* som är utgiven av Svenska Kommunförbundet 2003.

Familjehemsföräldrar är uppdragstagare åt socialnämnden och är således inte anställda. Det finns inget kollektivavtal som reglerar deras ersättningar och arbetsinsatser. Det går därför inte att anställa personer som familjehemsföräldrar. Familjehemmet kan inte lämna uppdraget vidare till annan fysisk eller juridisk person.

Familjehemmet har, genom att inte vara anställda, en fri ställning när det gäller vilken eller vilka kommuner de vill ta uppdrag ifrån och vilka barn de vill ta emot i sitt hem.

Familjehem kan ha uppdrag åt flera kommuner samtidigt. Det finns inte reglerat i lag hur många barn som samtidigt får tas emot i ett familjehem. Den socialnämnd som placerar ett barn kan i avtalet med familjehemmet reglera att inga ytterligare barn eller endast ett visst antal barn får tas emot i hemmet samtidigt.

Uppdraget ersätts med ett arvode som varierar i storlek beroende på hur omfattande arbetsinsatsen och tidsåtgången bedöms vara. De kostnader som familjehemsuppdraget för med sig ersätts dels genom barnbidraget/studiebidraget dels i form av en omkostnadsersättning.

3. Avtal

Uppdraget att vara familjehem bör grunda sig på bl.a. den plan som upprättats rörande barnet eller den unge, (11 kap. 3 § SoL). I Socialstyrelsens allmänna råd om handläggning och dokumentation av ärenden som rör barn och unga (SOSFS 2006:12) används begreppet genomförandeplan och med det avses begreppet behandlingsplan som använts tidigare.

För att parterna – socialnämnden respektive familjehemmet – ska veta vad som gäller i olika avseende bör ett skriftligt avtal ingås som reglerar var och ens rättigheter och skyldigheter.

Av avtalet ska framgå vad uppdraget omfattar, ersättningar, skatter, tidpunkt för utbetalningar, försäkringar, uppsägningstider m.m.

Blankett för avtal kan inköpas från Kommentus förlag.

Det är rimligt med en uppsägningstid på en månad. I ärenden där nämnden krävt att en person är tjänstledig för att vara hemma med barnet under en bestämd period kan det finnas skäl att bestämma en längre uppsägningstid, dock högst 3 månader.

Uppsägningen bör ske skriftligen och ske i så god tid att sista dagen för placeringen sammanfaller med uppsägningstidens sista dag.

4. Former för utbetalning av ersättningarna

Inkomster från uppdraget som familjehem är per definition inte inkomster från yrkesmässig verksamhet (3 kap. 2 § SoF) och ska beskattas som inkomster av tjänst.

Det är således inte möjligt att utbetala ersättningen som en vårddygnsavgift till familjehemmets eventuella näringsverksamhet. Socialnämnden kan därför inte acceptera ett familjehems hänvisning till att de innehar F-skattsedel och därför anser sig ha rätt att få utbetalning till sin näringsverksamhet. Ett avtal om att familjehemmet själv ska betala skatt och sociala avgifter kan inte godtas skattemässigt.

Nämnden bör informera familjehemmet om att nämnden ska göra avdrag för preliminärskatt och betala sociala avgifter. Kontrolluppgift ska lämnas över utbetalda arvoden och omkostnadsersättningar. Familjehemmet ska uppmanas att inlämna en A-skattsedel.

Det är möjligt för dem att ha såväl A-skattsedel som F-skattsedel.

5. Arvodet

5.1 Allmänt

Arvodet är en skattepliktig inkomst, som beskattas som inkomst av tjänst. Det kan fördelas mellan familjehemsföräldrarna eller utbetalas till en av dem enligt deras önskemål.

Socialnämnden gör avdrag för preliminär skatt och betalar lagstadgade avgifter.

Uppdraget att vara familjehem är inte semestergrundande.

Arvodet är såväl sjukpenning- som pensionsgrundande. Det berättigar dem däremot inte till tjänstepension.

Socialnämnden ska inte betala sjuklön under de första fjorton dagarna av en sjukperiod eftersom det inte föreligger något anställningsförhållande. En familjehemsförälder ska sjukanmäla sig direkt till försäkringskassan för att få sjukpenning.

Tiden med familjehemsuppdraget ger inte rätt till A-kassa, vilket är viktigt att känna till för den som är tjänstledig för att vara familjehem och därefter inte har något arbete att återgå till.

Genom arvodet ersätts familjehemmet för sitt arbete och den tid som uppdraget för med sig. En familjehemsförälders åtaganden är att fungera som förälder i vardagssituationen dvs. gå på föräldramöten, delta i utvecklingssamtal i förskola och skola, besök hos tandläkare och läkare, ta emot företrädare för socialnämnden och delta i fortbildning och handledning. Det arvode som utbetalas ska ha beräknats utifrån detta och kompensation för eventuell inkomstförlust ska därutöver inte ges.

Förbundets rekommendationer är tillämpbara även för familjehem som består av anhöriga eller andra närstående och som fått sitt uppdrag av socialnämnden.

5.2 Arvodet följer löneutvecklingen

Arvodet följer löneutvecklingen i vårstyrken som t.ex. vårdare, barnskötare, vårdbiträden, behandlingsassistenter. Det innebär att arvodet omräknas varje år med den procentsats som motsvarar den senast kända genomsnittliga löneökningen för dessa yrkesgrupper. Uppgifter om den procentuella löneökningen hämtas årligen från förbundets lönestatistik. Omräkningen gäller fr.o.m. den 1 januari respektive år och är för 2008 2.5 %.

Det förekommer att arvoden fastställs till ett belopp som överstiger rekommendationerna. Den eventuella höjningen av sådana arvoden prövas i varje enskilt fall och bestäms till den nivå som parterna kommer överens om.

Arvodet är uppdelat på tre åldersklasser; 0 -12 år, 13 -19 år samt vuxna. Om det är motiverat kan arvodet förändras när som helst under placeringen utifrån avtalet.

5.3 Förhållanden som kan motivera en höjning av arvodet

För varje barn fastställs ett bestämt arvode per månad. Vid en nyplacering kan det ibland vara svårt att bedöma den placerades behov av insatser och därmed vilken arbetsinsats som kommer att krävas av familjehemmet. Inledningsvis kan då arvodet bestämmas för en begränsad period t.ex. 3 månader. Därefter bör det finnas bättre förutsättningar att fastställa nivån på det löpande arvodet.

Barn som placeras i familjehem kan ha sociala problem, funktionshinder eller andra påtagliga störningar av varierande omfattning. Barnet kan även ha ett skyddsbehov. De rekommendationer till arvodering som förbunden lämnar har tagit hänsyn till detta.

Rekommendationerna gäller oavsett vilket lagrum som placeringen (SoL, LVU) eller insatsen (LSS) grundar sig på.

I det följande lämnas exempel på förhållanden som, ensamma eller tillsammans, kräver ökade arbetsinsatser och kunskaper vilket motiverar en höjning av arvodet inom ramen för rekommendationerna.

- * starkt utagerande beteende: bråkig, impulsdriven, aggressiv
- * starkt hämmat beteende: passiv, depressiv, ängslig, inbunden
- * specifika skolproblem: skolk, anpassningsproblem, konflikter
- * missbruk av beroendeframkallande medel
- * negativt beteende: kriminalitet, asocialitet, vagabondering, prostitution
- * fysiska och psykiska funktionshinder, begåvningshandikapp
- * kroppslig sjukdom av kronisk karaktär, allergier, eksem och liknande som ställer krav på särskilda insatser
- * omfattande kontakter med sjukvården, barn- och ungdomspsykiatri och myndigheter
- * omfattande kontakter med anhöriga eller andra närstående personer.

Det kan förekomma att ett enskilt barn har så omfattande behov av vård och omsorg att det finns skäl att fastställa arvodet till en nivå som överstiger förbundets rekommendationer.

Som exempel kan nämnas omfattande funktionshinder eller sjukdomar som gör att familjehemsuppdraget inte går att kombinera med förvärvsarbete.

5.4 Omständigheter som kan reducera arvodet och omkostnadsersättningen

Det förekommer att familjehem behöver avlastning i vården av barn som till följd av funktionshinder, sjukdom eller liknande är särskilt vårdkrävande. Det är fråga om ärenden där barnet regelbundet kommer att vistas utanför familjehemmet.

När nämnden vid en nyplacering fastställer ersättningen till familjehemmet är detta en omständighet att beakta och kan medföra att såväl arvode som omkostnadsersättningen eller endera av dem bestäms till en lägre nivå än om barnet varit heltid i familjehemmet.

Frågan om reduktion av ersättningarna kan även uppkomma under en pågående placering. Det blir då fråga om en överenskommelse om hur barnets frånvaro påverkar familjehemmets kostnader och arbetsinsats och därmed storleken på arvodet och omkostnadsersättningen.

Frågan om förändringar i ersättningarna kan bli aktuell när ett familjehemsplacerat barn ska gå i skolan på annat håll och behöver bo där under skoltid samtidigt som placeringen i familjehemmet behöver kvarstå.

5.5 Kompensation genom tillfällig föräldrapenning

I rekommendationernas konstruktion har hänsyn tagits till att alla barn kan drabbas av tillfälliga sjukdomar typ förkylningar och behöva ha en vuxen hemma hos sig. Familjehemmets inkomstbortfall kompenseras då via den tillfälliga föräldrapenningen.

Ansökan om tillfällig föräldrapenning görs hos Försäkringskassan. Kommunen behöver inte kompensera för resterande inkomstbortfall.

6. Kompensation för inkomstbortfall

Frågan om kompensation för inkomstbortfall blir aktuell när nämnden rekryterar ett familjehem där familjehemsföräldrarna förvärvsarbetar och någon av dem behöver vara tjänstledig under en tidsbegränsad period för att vara hemma med barnet.

6.1 Under inskolningsperioden

Vid alla placeringar är det rimligt att en vuxen avstår från förvärvsarbete och finns med barnet under en inskolningsperiod. Nämnden och familjehemmet ska ha kommit överens om detta i förväg och tidsbegränsat denna period. Inskolningsperioden kan förlängas om det finns särskilda skäl. Nämnden föreslås kompensera familjehemsföräldern för dennas inkomstbortfall inklusive semesterersättning. För samma tid utbetalas det arvode som har fastställts utifrån barnets förhållande.

6.2 Vid tidsbegränsad tjänstledighet

Det kan också förkomma att nämnden, med hänsyn till det placerade barnets behov, begär att en vuxen ska finnas hemma under en längre period. En sådan period ska tidsbegränsas och kan förlängas vid behov. Frågan blir aktuell vid t.ex. spädbarnsplaceringar. Den familjehemsförälder som då tar en tidsbegränsad tjänstledighet förlorar sin förvärvsinkomst. Nämnden föreslås kompensera för detta inkomstbortfall inklusive semesterersättning. För samma tid utbetalas det arvode som har fastställts utifrån barnets förhållanden.

6.3 Ingen kompensation för hemarbetande familjehemsförälder

Det kan förekomma att ett barn har så stora omvårdnadsbehov p.g.a. sitt sjukdomstillstånd eller svåra funktionshinder att det krävs en vuxen hemma på heltid. Ett sådant familjehemsuppdrag kommer sannolikt att bestå under överskådlig tid och är inte möjligt att kombinera med förvärvsarbete. Nämnden söker då ett familjehem som väljer att vara familjehem på heltid, kanske som alternativ till förvärvsarbete. I sådant fall har familjehemsföräldern gjort valet att avstå från förvärvsarbete för att vara familjehem. Det innebär att det inte finns någon förvärvsinkomst att kompensera för.

Socialnämnden får, för ett sådant uppdrag, bestämma arvodesnivån utifrån vad som kan överenskommas och utifrån omständigheterna i det enskilda fallet.

6.4 Barn som kan ha rätt till personlig assistans enligt LSS

Familjehemsföräldrarnas uppdrag från kommunen är att ge barnet vård och fosteran samt den omsorg som föräldrar annars ansvarar för. Svårt funktionshindrade barn kan kräva mer. Om barnet omfattas av LSS kan barnets behov av stöd och service ges genom att barnet beviljas personlig assistans enligt LSS t.ex. finansierad genom assistansersättning, LASS, från Försäkringskassan. Assistansen kan utföras av familjehemsförälder eller någon utomstående.

Vem som utför sådan assistans har betydelse för nivån på arvodet och om huruvida kompensation för inkomstbortfall från förvärvsarbete ska ges.

7. Omkostnadsersättning

7.1 Allmänt

Från den 1 januari 2007 är det nya regler gällande beskattning av omkostnadsersättning. Förändringen är ett led i finansieringen av de skattesänkningar som regeringen beslutat om.

Familjehemmen får göra avdrag i sin deklaration för den del av omkostnadsersättningen som överstiger 5 000 kronor per år.

Staten bestämmer om eventuella begränsningar i rätten till avdrag för utgifter som uppkommer i samband med förvärvsinkomster.

I de fall socialnämnden betalar en högre omkostnadsersättning än den centrala rekommendationen ska nämnden kunna redovisa den ekonomiska beräkning som ligger till grund för ersättningen. Beräkningen och skälet till den högre ersättningen ska dokumenteras i familjehemsakten.

Familjehemmet ska kunna få en skriftlig information att lämna till skattemyndigheten avseende den ekonomiska beräkningen och skälen till den högre omkostnadsersättningen. En sådan uppgift lämnas utan att den placerades namn anges.

Den omkostnadsersättning som utbetalts ska redovisas på kontrolluppgiften till skattemyndigheten.

Omkostnadsersättningen är varken sjukpenning- eller pensionsgrundande.

Se även avsnitt 5.4 beträffande minskad omkostnadsersättning.

7.2 Principerna för omkostnadsersättningen

Omkostnadsersättningen är till för att täcka de merkostnader som familjehemmet får när det tar emot barnet i sin familj. Ersättningen utgörs dels av en åldersfördelad schablon, som kallas grundkostnad, dels av tilläggskostnader som beräknas individuellt efter det placerade barnets eventuella speciella behov.

Omkostnadsersättningen höjs när barnet fyller 13 år.

Omkostnadsersättningen kompenserar för kostnadsutveckling genom koppling till prisbasbeloppet.

Konsumentverkets beräkningar av kostnader för olika hushåll och för barn i olika åldrar har beaktats vid beräkningen av omkostnadsersättningens storlek. Nivån är satt med beaktande av att de placerade barnen har stora behov. Hänsyn har också tagits till att familjehemmen vanligen har en högre standard än den som ligger till grund för Konsumentverkets beräkningar.

7.3 Barnets grundkostnad

Grundkostnaden beräknas täcka barnets normala och löpande behov för försörjning och livsföring i övrigt. Den är lika för alla barn i åldersgruppen.

I grundkostnaden ingår kostnader för barnets livsuppehälle och del i de gemensamma hushållsutgifterna. Exempel på sådana utgifter är livsmedel, kläder, skor, personlig hygien, fickpengar, lek och fritid, förbrukningsvaror, möbler, husgeråd, textilier, TV, telefon och normalt slitage.

Ersättningen utgår från att familjehemmet tar emot barnet i sin befintliga bostad, vilket innebär att placeringen inte medför högre bostadskostnad eller högre hyra. Hänsyn har tagits till att familjehemmet får kostnader för ökad förbrukning av el, vatten och normalt slitage.

Om familjehemmet behöver byta till en större och dyrare bostad eller göra en ombyggnad kan ersättningen höjas med den merkostnad som uppkommer i form av högre hyra eller högre nettoutgift för ränta och drift i eget boende. Amorteringar på lån kan inte ersättas av kommunen utan blir en kapitaltillgång som tillkommer familjehemmet. Motsvarande gäller då familjehemmet avser att köpa en större bil.

7.4 Barnets tilläggskostnader

Barnets individuella behov kan medföra att det finns utgifter som tillkommer utöver grundkostnaden. Exempel på sådana kostnader är barn-/skolbarnomsorgsavgift, kostnader för umgängesresor till föräldrar eller andra närstående, specialkost, glasögon eller linser, kostsamma fritidsaktiviteter såsom ishockey, balett, ridning, semesterresor samt eventuella avgifter för färdtjänst. Barn i familjehemsvård omfattas av samma högkostnadsskydd för läkarvård och medicin, som familjens övriga barn.

Ett familjehem kan vara beläget så att allmänna kommunikationer saknas eller att barnet inte klarar att själv förflytta sig till t.ex. fritidsverksamheter. Om familjehemmet måste använda sin bil bör ersättning betalas med en milersättning som motsvarar högsta skattefria milersättningen, som årligen fastställs av Skatteverket, f.n. 18.50 kr/mil.

Kostnader som är regelbundet återkommande kan schabloniseras och betalas som en fast tilläggskostnad per månad medan andra kostnader uppkommer mer sällan och prövas när det är aktuellt.

7.5 Extra utrustning till barnet

Det är inte möjligt att ha generella rekommendationer när det gäller nivån på extra utgifter för olika behov. Det kan t.ex. vara fråga om inköp av cykel, moped eller en dator. I det fall barnet har egna tillgångar, t.ex. pengar på ett spärrat konto, bör kontakt tas med Överförmyndaren för att få pengar till den extra utrustning som barnet behöver. Behovet kan även tillgodoses genom att nämnden beviljar kostnaderna för sådana inköp. En sådan extra utrustning är till för att täcka barnets behov och tillhör barnet och inte familjehemmet, vilket kan behöva tydliggöras. Om barnet flyttar från familjehemmet ska barnet få denna utrustning med sig.

Det förekommer även att kommuner beviljar körkortsutbildning för ungdomar i familjehem som avser att bosätta sig där och när det finns brister i de allmänna kommunikationerna. Körkortet är en förutsättning för att de ska kunna få arbete. Det ses då som ett led i förberedelserna för vuxenlivet.

Barn och unga som placeras i familjehem för en längre tid ska inte särbehandlas. Hänsyn måste därför tas både till den placerades behov och till familjehemmets standard. Det har betydelse om tanken är att det ska bli en lång placering – kanske hela uppväxten - eller om det är en tillfällig placering när inköp ska göras för barnets räkning.

För att kunna bedöma vilka extra kostnader som kan bli aktuella i ett visst familjehem bör nämnden redan innan placeringen informera sig om familjens levnadsvanor, fritidsintressen, semestervanor och liknande.

När placeringen pågått en längre tid kan familjehemmets levnadsvanor ha förändrats så att de kostar på sig t.ex. utlandssemestrar som inte var aktuella vid tiden för placeringen. En allmän standardhöjning i samhället gäller även för familjehemmen och kan leda till förändrade levnadsvanor. Vad som är att betrakta som extra-vagant utrustning vid en viss tid kan längre fram anses som en vanligt förekommande utrustning t.ex. hemdatorer. Våra värderingar förändras över tiden.

Socialnämnden måste själv ta ställning till vad som är rimligt i det enskilda fallet.

Familjen bör redan inledningsvis informeras om nämndens regler när det gäller olika extra kostnader. Att lämna sådan information först i samband med en begäran om extra ersättning kan leda till störningar i relationen mellan nämnden och familjehemmet.

Kostnaden för den beviljade extra utrustningen betalas till familjehemmet, som gör inköpet. Beloppet redovisas som omkostnadsersättning på kontrolluppgiften till Skatteverket.

8. Kostnader inför placeringen

Familjehemsföräldrar kan ha kostnader inför placeringen och för att förbereda barnets ankomst. Det kan vara fråga om kostnader för att träffa barnet och dess föräldrar, träffa företrädare för socialtjänsten, kontakter med skolan och liknande. De kan behöva ta ledigt från sina arbeten och därmed förlora arbetsinkomst.

Nämnden föreslås ersätta dem för den förlorade arbetsinkomsten och ersätta dem för deras eventuella omkostnader.

9. Utrustning inför placeringen

9.1 Kläder m.m.

Socialnämnden ansvarar för att de som placeras i familjehem är utrustade med de kläder som behövs för den närmaste årstiden. Barnet kan även ha behov av leksaker, fritidsutrustning och liknande för att finna sig tillrätta och få en meningsfull tillvaro och trivsel.

Vad som ska köpas beror på hur ett visst barns behov ser ut, vad barnet redan har och hur länge placeringen förväntas pågå.

Det kan vara lämpligt att barnet och familjehemmet, i samråd med socialtjänsten, gemensamt planerar vad som ska köpas.

9.2 Basutrustning

Familjehemmet behöver eventuellt utrusta det rum som barnet ska bo i. Barnet behöver utrustning för att sova, förvara kläder, leksaker m.m. Skolbarn behöver plats för läsläsning. Vilken utrustning som behöver skaffas får bedömas utifrån vad som finns, vad barnet behöver utifrån sin ålder och intressen och hur länge placeringen beräknas pågå.

Det är tänkt att framtida kompletteringar av utrustningen ska finansieras inom ramen för den löpande omkostnadsersättningen. Extra ersättning till utrustning av dyrare slag eller p.g.a. extremt slitage får prövas särskilt i varje enskilt fall.

Om den placerade är ett barn med funktionshinder kan det behövas särskild utrustning eller anpassning i hemmet.

Se även avsnitten om Bostadsanpassning och Hjälpmedel.

10. Övriga kostnader

10.1 Fortbildning, handledning

Familjehemmen har generellt sett behov av utbildning och information inför placeringen. De har dessutom ett individuellt behov av fortbildning och handledning utifrån det enskilda barnets förhållande. Stödet till familjehemmen kan vara avgörande för att barnet ska kunna bo kvar, utvecklas och trivas.

Familjehemmets behov av utbildning, fortbildning och handledning ska tillgodoses av den placerande socialnämnden, som enligt 6 kap. 7 § SoL, bl.a. har skyldighet att lämna dem som vårdar barnet råd, stöd och annan hjälp som behövs.

Utbildning eller fortbildning kan anordnas av kommunen eller flera kommuner gemensamt i form av studiecirkelar och/eller temadagar. Det är vanligt att handledningen ges genom en extern person som fått sitt uppdrag genom socialnämnden. Familjehemmets arvode ska normalt sett vara beräknat så att kompensation för inkomstbortfall inte ska utgå vid deras deltagande i handledning och fortbildning.

Kostnaderna för handledning och fortbildning ska betalas direkt från socialnämnden och inte betalas via familjehemmets omkostnadsersättning. Kommunens kostnader ska heller inte redovisas på den kontrolluppgift till Skatteverket som avser utbetalningar till familjehemmet.

10.2 Avlastning i vården

Det placerade barnet kan ha stort behov av tillsyn och vård till följd av t.ex. funktionshinder, sjukdom eller beteendestörningar. Detta kan medföra att familjehemmet behöver avlastning i vården och kan vara en förutsättning för att familjehemsvården ska kunna genomföras. Den placerande socialnämnden ansvarar för att familjehemmet får det stöd och den hjälp som behövs, vilket framgår av 6 kap. 7 § SoL.

I första hand kan avlastning ske genom att barnet får plats i förskola eller inom skolbarnsomsorgen. Avlastningen kan även ske genom att en person kommer till familjehemmet och tar hand om barnet i den omfattning som behövs i det enskilda fallet.

I vissa fall är det lämpligare att avlastning sker genom att barnet vistas på annan plats t.ex. i en annan familj eller i ett s.k. korttidshem. Vilken typ av avlastning som ska väljas och omfattningen bedöms efter omständigheterna i det enskilda fallet.

Kostnaderna för sådana SoL-insatser, oavsett i vilken form den ges, betalas av den placerande nämnden som också beslutat om insatsen, 16 kap. 2 § 1 st SoL.

Svårt funktionshindrade barn, som vistas i familjehem som en insats enligt 9 § 8 LSS, kan beviljas insatsen avlösarservice i hemmet enligt 9 § 5, korttidstillsyn enligt 9 § 7 som en förlängning av skolbarnsomsorgen och korttidsvistelse utanför det egna hemmet enligt 9 § 6.

Ett beslut om sådana insatser enligt LSS får fattas av den nämnd som beviljat insatsen 9 § 8 LSS.

11. Vårdplan

Socialnämndens skyldighet att upprätta en vårdplan när barn ska placeras utanför det egna hemmet framgår av 11 kap. 3 § SoL, 4 § LVU samt 5 kap. 1-1 a §§ SoF.

Syftet

Det övergripande syftet med vårdplanen är att tydliggöra varför barnet behöver placeras och vad som ska ske under placeringen. Av planen ska också framgå vilka åtgärder och insatser som andra huvudmän ansvarar för t.ex. skolan och barnpsykiatri, se även Socialstyrelsens handbok Barn och unga i socialtjänsten (2006) sid 107 f.

Vårdplanen blir den handling som ligger till grund för ett planmässigt och strukturerat arbetssätt hos socialtjänsten och andra vårdgivare.

Vårdplanen ska, om det inte möter särskilda hinder, beskriva barnets behov, de särskilda insatser som behövs för att tillgodose barnets behov och det sätt på vilket umgänget med föräldrar, vårdnadshavare och andra närstående ska ordnas

1. målet med vården, och
2. den unges och vårdnadshavarens syn på den planerade vården

Vårdplanen är det dokument där socialtjänstens bedömning av vårdbehovet tydligt ska framgå för barnet, dess föräldrar och vårdgivaren. Vid en så ingripande åtgärd som en placering är det viktigt för barnets och föräldrarnas rättssäkerhet att det finns en individuell vårdplan. Detta gäller oavsett om placeringen ges som en SoL-insats eller som vård enligt LVU. För att barn och föräldrar ska kunna ta ställning till den vård som nämnden anser erforderlig måste de veta vilken vård nämnden planerar. Om möjligt bör det även framgå vilka förutsättningar som ska vara uppfyllda för att placeringen ska kunna upphöra.

12. Genomförandeplan

I Socialstyrelsens allmänna råd om Handläggning och dokumentation av ärenden som rör barn och unga (SOSFS 2006:12) används begreppet genomförandeplan som synonymt med behandlingsplan. Där står vad som bör framgå av genomförandeplanen.

Syftet

Syftet med en genomförandeplan är att skapa en tydlig struktur för det praktiska genomförandet och uppföljningen av en beslutad insats. Genom planen tydliggörs både för den enskilde och för familjehemmet vad som ska göras, vem som ska göra vad, när och hur. Det viktiga är att arbetet planeras, bedrivs målinriktat och följs upp.

Omfattningen av en genomförandeplan får avgöras från fall till fall beroende på insatsens komplexitet och varaktighet.

Genomförandeplanen upprättas av handläggaren när det gäller en familjehemsplacering.

När en genomförandeplan upprättas handlar det inte om att på nytt ta ställning till vilka behov som ska tillgodoses utan att konkret beskriva hur beslutet ska omsättas i praktisk handling.

Genomförandeplanen hör till den enskildes personakt.

Av 6 kap. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om dokumentation vid handläggning av ärenden och genomförande av insatser enligt SoL, LVU; LVM och LSS (SOSFS 2006:5) framgår att genomförandet av en beslutad insats bör dokumenteras i en genomförandeplan, såvida det inte framgår av någon annan

plan eller är uppenbart obehövligt. Av planen bör enligt Socialstyrelsens allmänna råd om handläggning och dokumentation av ärenden som rör barn och unga (SOSFS 2006:12) bl.a. framgå

- om det ingår fler delar i insatsen och i så fall vilka,
- vilka mål som gäller för insatsen eller delar av den,
- när och hur insatsen eller delar av den skall genomföras,
- på vilket sätt den enskilde har utövat inflytande över planeringen,
- när planen fastställdes
- när och hur planen skall följas upp
- de specificerade insatser som ska genomföras av andra huvudmän t.ex. hälso- och sjukvården, förskola och skola, och
- de kontinuerliga kontakterna med handläggaren

12.1 BBIC

Socialstyrelsen har i sitt arbete rörande barn tagit fram och utvecklat ”Barns behov i centrum, BBIC”, ett system för dokumentation och uppföljning. BBIC visar på arbetssätt som är användbara såväl när det gäller utredningar om barn som när dessa ärenden ska följas upp. Detta gäller såväl vid öppna insatser som vid placeringar. Metoden innebär bl.a. att barnens och familjens situation inom vissa behovsområden uppmärksammas, beskrivs och bedöms.

Erfarenheterna från försöksverksamhet med modellen är goda och arbetssättet sprids över landet.

Genom att bedöma barnets förhållanden i relevanta behovsområden vid återkommande tillfällen, såsom vid de överväganden respektive omprövningar som ska göras minst var sjätte månad, får nämnden en bild av barnets fortlöpande utveckling och behov. Denna information tillsammans med en utvärdering av vårdplanen och genomförandeplanen bör ge goda förutsättningar att följa upp insatsen och att utforma ett gott stöd för barnet. För vidare information hänvisas till Grundbok Barns behov i centrum (BBIC) utgiven av Socialstyrelsen 2006.

13. Information och samråd inför placeringen

13.1 Allmänt

Innan nämnden beslutar om en placering i familjehem måste nämnden ta kontakt med den kommun där det tilltänkta familjehemmet bor för information och samråd kring lämpligheten att placera ett visst barn där. Bestämmelsen om detta finns

i 6 kap 6 § 2 st. SoL. Familjehemmet måste ha lämnat sitt samtycke till att denna socialnämnd får lämna ut eventuell information om dem. Detta kan inledningsvis göras utan att barnets namn uppges.

Nämndens skyldighet gäller oavsett om placeringen sker enligt SoL, LVU eller som en privat placering (medgivande). Bestämmelsen anger inget undantag för familjehem som en LSS-insats utan bör tillämpas även i dessa ärenden. Kraven är inte lägre på familjehem som tar emot barn med funktionshinder.

Syftet med bestämmelsen är dels ett led i utredningen av familjehemmet dels ett led i förberedelsen av barnets placering. Barnets skolgång eller förskola kan behöva förberedas t.ex. kan det behöva ordnas med extra resurser eller fysisk anpassning av lokaler och utrustning. I samband med detta får berörda kommuner tillfälle att ordna en smidig övergång till den nya skolan/förskolan. Tillfälle ges även till att bestämma om hur kostnadsansvaret för olika insatser i förskola och skola ska fördelas mellan vistelsekommunen och placerande nämnd.

Genom kontakter och samråd inför en placering undviks tvister mellan kommunerna när det gäller t.ex. kostnader för extra resurser i skolan.

Samrådsskyldigheten innebär inte att en kommun kan förbjuda en annan kommun att placera barnet i familjehemmet.

13.2 Uppgifter från skola och skolhälsovård

För att underlätta anpassningen för barnet i den nya förskolan eller skolan är det önskvärt att nödvändig information om barnet från tidigare förskola eller skola kan lämnas till den nya förskolan eller skolan. Här finns dock sekretessbestämmelser att ta hänsyn till. Uppgift om enskilda personliga förhållanden i skolan regleras i 7 kap. 9 § SekrL och när det gäller enskilda personliga förhållanden i förskolan i 7 kap. 38 § SekrL. När det gäller att överföra information gäller följande:

Om familjehemsplaceringen medför att barnet byter skola i hemkommunen och skolorna är organiserade under samma nämnd kan uppgifter om skolgången lämnas till den nya förskolan eller skolan utan hinder av sekretess.

Om barnet placeras i familjehem i en annan kommun kan inte uppgifter om skolgången självklart lämnas vidare. I första hand bör man försöka få vårdnadshavarens samtycke till att lämna uppgifterna.

Om vårdnadshavaren inte lämnar samtycke till att uppgifter om skolgången lämnas till den nya förskolan eller skolan bör det i regel respekteras. Skolan kan dock med stöd av 14 kap. 3 § SekrL lämna uppgifter om det är uppenbart att intresset av att lämna ut uppgiften är större än intresset av att skydda uppgiften. Skolorna bedömer i regel att det är bättre att den nya skolan med en gång får reda

på en elevs eventuella problem än att det ska visa sig så småningom. Om skolan använder sig av generalklausulen bör vårdnadshavaren underrättas om detta.

Om barnet placeras i familjehem i hemkommunen och all kommunens skolhälsovård är organiserad under samma nämnd anses hela skolhälsovården tillhöra en myndighet. I sådant fall kan information lämnas från skolhälsovården till skolhälsovården i den nya skolan. Information till någon annan del i kommunens andra skolor kan inte lämnas. Generalklausulen gäller inte heller. Skulle skolhälsovården vilja lämna information till någon annan del av en kommuns skolor än skolhälsovården krävs samtycke av vårdnadshavaren.

Om barnet placeras i familjehem i en annan kommun gäller följande: Skolhälsovården omfattas av hälso- och sjukvårdssekretessen i 7 kap. 1 c § SekrL. Den kan inte använda sig av generalklausulen, vilket innebär att någon information till skolhälsovården eller skolor i en annan kommun i regel inte kan lämnas annat än med vårdnadshavarens samtycke.

Se även cirkulär 2006:18 ”Ansvar för utbildning och särskilda stödinsatser i skola och barnomsorg vid placeringar i annan kommun m.m.”.

14. Socialförsäkringsförmåner m.m.

När ett barn placeras i familjehem ska nämnden göra en framställan till försäkringskassan att barnbidraget ska utbetalas till en familjehemsförälder, lagen om allmänna barnbidrag 4 § 3 st. Om barnet är i familjehem som en insats enligt 9 § p 8 LSS, är det endast den som annars har rätt att uppbära barnbidraget, vanligtvis modern, som kan begära hos försäkringskassan att barnbidraget ska betalas till en familjehemsförälder, 4 § 3 st. LSS.

Barnbidraget eller studiebidraget reducerar nivån på den omkostnadsersättning som kommunen betalar. Familjehemmet får således genom barnbidrag/studiebidrag och kompletterande omkostnadsersättning sina merkostnader för uppdraget täckta.

Frågor om aktuella belopp, åldersgränser m.m. som rör allmänt barnbidrag och förlängt barnbidrag kan ställas till försäkringskassan.

14.1 Allmänt barnbidrag regleras i lag om allmänna barnbidrag. Barnbidraget lämnas från och med månaden efter den då barnet fötts eller den tid rätten till bidraget annars uppkommit. Det utbetalas t.o.m. det kvartal då barnet fyller 16 år. Barnbidrag betalas ut till barnets mor eller far om någon av dem är vårdnadshavare, men betalas även till särskilt förordnad vårdnadshavare. Allmänt barnbidrag lämnas endast om bidragsmottagaren är bosatt i Sverige. Det innebär att ett barn, vars vårdnadshavare inte är bosatta i Sverige, inte kan få barnbidrag.

För barn som får insatsen bostad med särskild service enligt 9 § 8 LSS utbetalas barnbidraget till barnets moder (vårdnadshavare), 4 § 3 st.

14.2 Förlängt barnbidrag lämnas en elev i grundskolan från och med kvartalet efter det under vilket eleven fyllt 16 år och lämnas t.o.m. den månad eleven slutför utbildningen eller avbryter studierna. Förlängt barnbidrag lämnas endast till elever som är bosatta i Sverige.

14.3 Studiehjälp/bidrag lämnas för studerande som är bosatt i Sverige och utbetalas från och med kvartalet efter det under vilket den studerande fyllt 16 år. Det kan lämnas längst till och med första kalenderhalvåret det år under vilket den studerande fyller 20 år.

14.4 Flerbarnstillägg

Barn som vistas i familjehem berättigar inte familjehemmet till flerbarnstillägg, 2 a § lagen om allmänna barnbidrag.

14.5 Barn i bostad med särskild service, 9§ 8 LSS

För barn som är i familjehem som en insats enligt LSS utbetalas barnbidraget till modern/vårdnadshavaren, som kan överlåta rätten till barnbidraget till familjehemmet. Detta är inget som socialtjänsten kan besluta om, 4 § 3 st. Socialtjänsten bör verka för att barnbidraget betalas till familjehemmet

14.6 Handikappersättning

I de fall en ungdom som vistas i familjehem har rätt till handikappersättning utbetalas ersättningen till denne själv eller dennes gode man eller förvaltare. Handikappersättningen är till för att ersätta de merkostnader som uppkommer till följd av funktionshindret. Ersättningen har betydelse vid beräkning av eventuella tilläggskostnader i omkostnadsersättningen.

Frågor rörande aktuella belopp och villkor för handikappersättning kan ställas till försäkringskassan.

14.7 Bilstöd

Fr.o.m. 2007 kan bilstöd ges till den som stadigvarande vårdar ett barn i sitt hem t.ex. familjehemsföräldrar och särskilt förordnade vårdnadshavare.

Familjehemsföräldrar kan således i vissa fall få bilstöd från Försäkringskassan för inköp och anpassning av en bil med anledning av det placerade barnets funktionshinder. För närmare information hänvisas till Försäkringskassan.

14.8 Färdtjänst

Färdtjänst är en del av den allmänna kollektivtrafiken och regleras i en särskild lag, lagen om färdtjänst samt i lag om riksfärdtjänst.

Ansökan om tillstånd till färdtjänst ska sökas hos den kommun där sökande är bosatt eller hos den till vilken kommunen överlåtit sina uppgifter enligt färdtjänstlagen. En sådan ansökan kan göras av den sökande eller av en legal företrädare för denna.

14.9 Hjälpmedel

Personliga hjälpmedel

Ansvar för personliga hjälpmedel regleras i Hälso- och sjukvårdslagen (HSL).

Landstinget ansvarar inom ramen för sitt hälso- och sjukvårdansvar för bl.a. hjälpmedel, vilket framgår av 3 b § HSL.

Kommunen har ett mer begränsat hälso- och sjukvårdsansvar. Inom ramen för sitt hälso- och sjukvårdsansvar har en kommun ansvar för hjälpmedel, vilket framgår av 18 b § HSL.

Den som ska tillhandahålla ett visst personligt hjälpmedel beror således på vilken huvudman som är ansvarig för den hälso- och sjukvård som den placerade får, men också på hur dessa huvudmän organiserat hjälpmedelsfrågorna. Landsting och kommuner får träffa avtal om ansvaret för hjälpmedel för funktionshindrade.

Barn, men även vuxna, med funktionshinder kan vårdas i familjehem. Dessa barn och vuxna har vanligen kontakt med sjukvården. Det är lämpligt att frågan om hjälpmedel tas upp vid sådana kontakter. Behovet av hjälpmedel kan aktualiseras av familjehemmet.

Arbets tekniska hjälpmedel

Arbets teknisk utrustning är ett ansvar för arbetsgivaren. I vissa ärenden uppkommer frågan om ett hjälpmedel är att hänföra till en arbets teknisk utrustning eller om de är att se som ett personligt hjälpmedel t.ex. ett vårdarhjälpmedel.

Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet har tidigare i en gemensam rapport "Hjälpmedelsansvarets fördelning mellan landsting och kommuner – en principdiskussion" redovisat förbundens syn på dessa frågor bl.a. anges:

"Om den enskilde till följd av ett funktionshinder är i behov av en anpassad säng eller lyft i sin bostad bör detta kunna beaktas som ett hjälpmedel i den dagliga livsföringen även om den också används av personalen. Detta bör även gälla en individuellt utformad rullstol i de fall den enskilde inte kan köra den själv utan att den körs av personal/vårdare. Arbetsgivarens ansvar avser endast sådan arbets teknisk utrustning som krävs för att förebygga och förhindra ohälsa och olycksfall bland personalen."

14.10 Föräldrapenning

Familjehemsföräldrar har **inte** rätt till föräldrapenning när de tar emot ett familjehemsplacerat barn.

Den som utsetts till särskilt förordnad vårdnadshavare har däremot rätt till sådan föräldrapenning.

14.11 Tillfällig föräldrapenning vid barns sjukdom

Det är inte ovanligt att barn blir sjuka och inte kan vara i förskolan eller skolan. En familjehemsförälder som stannar hemma har då rätt till tillfällig föräldrapenning för vård av sjukt barn som inte fyllt 12 år.

Om det placerade barnet har sådana funktionshinder att det tillhör någon personkrets enligt 1 § LSS kan tillfällig föräldrapenning ges för vård av barn som inte fyllt 16 år. När det gäller ett barn med sådant funktionshinder är rätten till tillfällig föräldrapenning utökad på olika sätt.

Familjehemsföräldrarna bör informeras om rätten till tillfällig föräldrapenning. Kommunen behöver därutöver inte betala ersättning för mellanskillnaden mellan den tillfälliga föräldrapenningen och förvärvsinkomsten. För ett barn med hög sjukfrånvaro bör i stället kompensation ske genom nivån på det löpande arvodet.

Frågor som rör villkoren för tillfällig föräldrapenning kan ställas till Försäkringskassan.

14.12 Vårdbidrag

En familjehemsförälder har inte rätt till vårdbidrag för ett placerat barn som till följd av sjukdom eller funktionshinder behöver särskild tillsyn.

Den som utsetts till särskilt förordnad vårdnadshavare har samma rätt till vårdbidrag som ett barns förälder. Vårdbidrag utges dels som ersättning för tillsynen och vården dels för uppkomna merkostnader.

Frågor rörande aktuella belopp och villkor för vårdbidrag kan ställas till försäkringskassan.

14.13 Personlig assistans och assistansersättning

Det förekommer att Försäkringskassan inte beviljar assistansersättning för familjehemsplacerade barn med hänvisning till att det ingår i familjehemmets uppdrag att ge barnet stöd och hjälp med personliga behov som barnet inte klarar själv.

Försäkringskassans inställning i frågan framgår av deras ”Vägledning 2003:6 version 1 Assistansersättning” där anges följande:

”Omvårdnad ingår i insatsen familjehem. I begreppet omvårdnad ingår en skyldighet att ge stöd och hjälp med personliga behov som personer inte kan klara själv. Det kan till exempel röra sig om behov av hjälp med att sköta hygien, klä sig, gå och förflytta sig liksom att klara inköp eller liknande. Det är personens individuella, psykiska eller fysiska behov som ska kunna tillgodoses via omvårdnaden (prop.1992/93:159, avsnitt 14.1, s. 181-182).

I förarbetena framhåller man att rätten till övriga stöd- och serviceinsatser enligt den nya lagen ska gälla för barn och ungdomar med funktionshinder som bor i sina föräldrahem (prop.1992/93:159, avsnitt 3.2.8, s. 80). Assistansersättning kan därför lämnas för de assistansbehov som inte tillgodoses genom familjehemsplaceringen. Det är lämpligt att Försäkringskassan utreder ersättningsfrågan med den kommun som ansvarar för barnets familjehemsplacering för att undvika kompensation med både assistansersättning och familjehemsersättning för samma tid (timmar)”

14.14 Bostadsanpassning

Rätten till bostadsanpassningsbidrag regleras i lagen om bostadsanpassningsbidrag m.m. Bostadsanpassning är en kommunal angelägenhet. Syftet med lagen är att ge människor med funktionshinder tillgång till en anpassad bostad och därmed möjlighet till ett självständigt liv i boendet. Bidraget gör det möjligt att göra de individuella anpassningar av bostaden och närmiljön som kan behövas.

Bidraget kan beviljas till en enskild person som äger sin bostad eller bostadsrätt eller innehar den med hyresrätt. Bidraget kan endast beviljas för anpassning av den permanenta bostaden, men inte till anpassning av en fritidsbostad.

Bostadsanpassningsbidrag kan beviljas till ett familjehem som vårdar ett funktionshindrat barn eller en funktionshindrad vuxen.

Bostadsanpassningsbidrag kan även beviljas för periodiskt boende t.ex. kan en kontaktfamilj för en funktionshindrad person beviljas sådant bidrag.

Familjehemmet eller kontaktfamiljen söker bidraget i sin hemkommun d.v.s. där bostaden finns. Ansökningsblanketter finns och information ges av den kommunen.

Bostadsanpassningsbidrag kan även beviljas för att återställa efter en bostadsanpassning.

15. Försäkringar

Det är viktigt att enskilda personer och familjer (uppdragstagare) som engageras för samhällseliga vårduppgifter så långt som möjligt skyddas mot skador som den placerade eller den som får en insats kan förorsaka. Det kan bli fråga om skador

på såväl personer som egendom. I vissa fall kan skadorna bli både omfattande och kostsamma. I en del fall kan det krävas höga ersättningar för att åtgärda och ersätta vad som skadats. Mot den bakgrunden är det viktigt att kommunen ser över sina försäkringar och att den som är uppdragstagare ser över sitt försäkringsskydd.

15.1 Hemförsäkringen

De olika försäkringsbolagen kan skilja sig åt beträffande vad som ingår i hemförsäkringen. Familjehemmet bör därför uppmanas att kontakta sitt försäkringsbolag för att kontrollera om försäkringen även omfattar den placerade och förutsättningarna för detta t.ex. kan det krävas att barnet är folkbokfört i familjehemmet.

Om den placerade har förorsakat skador som omfattas av hemförsäkringen bör familjehemmet göra en skadeanmälan till sitt försäkringsbolag och även till socialnämnden. I de fall familjehemmet får ta egna försäkringar i anspråk bör socialnämnden ersätta dem för självriskan.

Det är viktigt att informera familjehemmet om att de ska göra anmälan vid varje skadetillfälle och inte samlar på hög för att återkomma i efterhand med krav på ersättning för sammanlagda kostnader för ett antal skador.

15.2 Kommunens ansvarsförsäkring

Ett viktigt komplement till familjehemmets hemförsäkring är den ansvarsförsäkring som de flesta kommuner tecknat för bl.a. personer som placerats i familjehem. Kommuner utan sådan försäkring tillämpar ett motsvarande ersättningsystem för skador som orsakats av den placerade. Försäkringsvillkoren och självriskan kan variera. Det är viktigt att kontrollera om försäkringen gäller utanför Sverige, t.ex. vid en semesterresa. Försäkringsskyddet kan eventuellt behöva förstärkas vid en utlandsresa.

När det uppkommer en skada som kan omfattas av ansvarsförsäkringen bör familjehemmet omgående göra en anmälan till socialnämnden. Nämnden lämnar utan egen värdering anmälan vidare till sitt försäkringsbolag eller motsvarande. Det ska aldrig behöva uppstå en diskussion mellan nämnden och familjehemmet om huruvida det rör sig om ett försäkringsfall eller inte. Det är en diskussion som försäkringsbolaget får ta. Försäkringsbolaget (motsvarande) tar kontakt med familjehemmet, utreder om det rör sig om ett försäkringsärende och reglerar i så fall detta.

Socialnämnden bör ha rutiner för hur och till vem försäkringsärenden ska anmälas.

Kommunens ansvarsförsäkring omfattar även skador som kan gälla kontaktfamiljer och kontaktpersoner.

15.3 Barnets försäkringsskydd

Barn som är i förskola, skolbarnsomsorg och skola är vanligtvis olycksfallsförsäkrade under tiden i verksamheten men ibland även på sin fritid. Nämnden bör kontrollera vad som gäller beträffande det placerade barnet och vid behov komplettera försäkringsskyddet.

Nämnden avgör själv om försäkringsskyddet även ska omfatta skador till följd av sjukdom.

15.4 Uppdragstagares försäkringsskydd

Uppdragstagare, t.ex. familjehem, omfattas inte i sitt uppdrag av sådana kollektiva olycksfalls- eller arbetsskadeförsäkringar som gäller för anställda. De får själva efter eget önskemål ordna med ett motsvarande försäkringsskydd.

Socialnämnden kan ersätta dem för premien i en privat försäkring liknande den kollektiva olycksfalls- och arbetsskadeförsäkringen.

15.5 Skador förorsakade av annan

Kommunens ansvarsförsäkring omfattar inte skador som förorsakats av besökande till den placerade t.ex. barnets föräldrar, anhöriga, bekanta.

Om ett familjehem begär ersättning i ett sådant fall får socialnämnden ta ställning i ersättningsfrågan. Det är inte självklart att nämnden ska ersätta sådana skador eller förluster. En bedömning får då göras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet.

16. Privata familjevårdsenheter – konsulentstöd familjehemsvård

16.1 Allmänt

Familjevårdsenheter eller konsulentstöd familjehemsvård, är ett samlat begrepp för verksamheter som arbetar med att rekrytera och handleda familjehem samt att förmedla dessa hem och tjänster till socialtjänsten.

Verksamheterna bedrivs i olika företagsformer eller som stiftelser. Även förmedling av och stöd till jourhem sker i sådana former.

I det följande används det samlande begreppet familjevårdsenhet.

En familjevårdsenhet är inte en tillståndspliktig verksamhet, men den står ändå under länsstyrelsernas tillsyn (13 kap. 3 § 3. SoL). Det finns inga bestämmelser om utbildning och kompetens hos deras personal. Eftersom vården av den placerade är ett ansvar för socialnämnden blir 3 kap. 3 § SoL tillämplig dvs. insatserna ska vara av god kvalitet och personalen ska ha lämplig utbildning och erfarenhet.

Innan en familjevårdsenhet anlitas bör kommunen förvissa sig om att den har personal med lämplig utbildning och kompetens för sitt uppdrag. Personer som ska handleda och fortbilda familjehem bör ha god utbildning. Samma krav bör kunna ställas på deras utbildning och erfarenhet som ställs på socialnämndens egen personal.

När det gäller de krav som kan ställas beträffande kvalitet och kompetens kan vägledning hämtas i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om hem för vård eller boende (SOSFS 2003:20).

16.2 Avtal om vård och kostnader

Den kommun som anlitar en familjevårdsenhet betalar vanligtvis en vårdavgift – dygnsavgift, som avser enhetens omkostnader, kostnaderna för konsulentstödet till familjehemmet samt för det arvode inkl sociala avgifter och för den omkostnadsersättning som avser familjehemmet.

Socialnämnden och enheten bör reglera sina mellanhavanden i avtal. Av avtalet bör bl.a. framgå vad kommunen respektive familjevårdsenheten åtar sig, vad kommunen ska betala och när betalning ska ske, uppsägningstider, uppdragets omfattning utifrån vård- och genomförandeplanen, omfattningen på familjevårdsenhetens stöd till familjehemmet, att enheten ansvarar för utbetalning av arvode och omkostnadsersättning samt gör avdrag för preliminär skatt och erlägger sociala avgifter.

Att anlita en familjevårdsenhet innebär att kommunen köper tjänster avseende familjehemmet som annars skulle utföras av kommunen själv. Det är socialnämndens uppgift enl. 6 kap. 7 § SoL att ge den som vårdar barnet råd, stöd och annan hjälp som de kan behöva. Utifrån den bestämmelsen kan vissa uppgifter överlåtas på en familjevårdsenhet t.ex. handledning och fortbildning. Myndighetsutövning kan aldrig överlåtas.

16.3 Socialnämnden ansvarar för barnet

Socialnämndens ansvar för barnet och familjehemmet är detsamma oavsett om ett familjehem rekryterats direkt av nämnden eller om familjehemmet förmedlats via en familjevårdsenhet. Det innebär att nämnden ska göra familjehemsutredningen samt informera och samråda med kommunen där familjehemmet finns, (6 kap. 6 § 2 st SoL). Till socialnämndens uppgift hör att noga följa vården av barnet. Nämnden ska överväga alt. ompröva vården minst var sjätte månad. Det är inte en uppgift som kan överlåtas på familjevårdsenheten.

Av 5 kap.1 b § SoF framgår hur nämndens uppföljning ska gå till. Bestämmelsen gäller oavsett om familjehemmet har förmedlats av en familjevårdsenhet eller rekryterats av socialtjänsten.

Nämnden ska följa vården främst genom:

- regelbundna personliga besök i det hem där den unge vistas
- enskilda samtal med den unge
- samtal med den eller dem som tagit emot den unge i sitt hem, och
- samtal med vårdnadshavarna.

Nämndens uppföljning ska omfatta den unges hälsa, utveckling, sociala beteende och skolgång samt relationer till anhöriga och andra närstående.

Nämndens uppgift att särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om vårdnadsöverflyttning, (6 kap 8 § SoL och 13 § LVU) gäller även barn där familjehemmet förmedlats genom en familjevårdsenhet.

17. Sekretess

17.1 Barnet

Familjehemsföräldrarna omfattas inte av socialtjänstsekretessen. Det medför att familjehemsföräldrarna i största möjliga utsträckning kan jämföras med vanliga föräldrar som kan tala om barnet med förskola, skola och hälso- och sjukvård. De bör däremot erinras om att vara försiktiga med de uppgifter de lämnar, i vilka situationer det kan ske och till vem.

17.2 Familjehemmet

Socialtjänstsekretessen gäller för uppgifter om familjehemsföräldrarna och deras familj. Det innebär att uppgifter om dem t.ex. deras arvoden och vad som är skrivet i familjehemmets personakt omfattas av sekretess.

Barnets vårdnadshavare har dock rätt till information om familjehemmet i de delar som behövs för att de ska kunna ta ställning till om de samtycker till placeringen där.

18. Folkbokföring

18.1. Allmänt

Bestämmelserna om var en person ska vara folkbokförd finns i folkbokföringslagen.

Huvudregeln är att en person ska vara folkbokförd där den är bosatt dvs. där denne regelmässigt tillbringar sin dygnsvila, (7 §). Placering i familjehem enligt SoL och LVU samt som insatsen familjehem i LSS är exempel på sådan bosättning.

Bestämmelsen innebär att personer i familjehem som regel ska vara folkbokförda där. Socialnämnden bör informera om detta och medverka till att vårdnadshavaren gör en flyttningsanmälan till familjehemmet, t.ex. kan blankett för flyttningsanmälan tillhandahållas.

När det familjehemsplacerade barnet flyttar tillbaka till föräldrahemmet, flyttar till ett annat familjehem, omplaceras i annan vårdform eller flyttar till eget boende skall en flyttningsanmälan till den nya bostadsadressen göras. Socialnämnden bör medverka till att detta sker.

18.2 Hemlig vistelseort

Om barnet ska placeras på en för föräldrarna hemligt vistelseort blir nämndens handläggning annorlunda. Nämnden bör ta kontakt med Skatteverket för att diskutera frågan om folkbokföring. En sådan kontakt kan inledningsvis tas utan att avslöja barnets identitet. Om det är nödvändigt för att kunna genomföra vården kan nämnden bryta sekretessen och avslöja barnets identitet och nämndens beslut om att barnets vistelseort inte ska röjas för föräldrar eller vårdnadshavare, (1 kap. 5 § SekrL).

18.3 Undantag från huvudregeln

- 1.** Om en person under en på förhand bestämd tid om högst sex månader regelmässigt tillbringar sin dygnsvila på annan fastighet än där han har sitt egentliga hemvist, anses detta inte leda till ändrad bosättning. Det ska då inte göras någon anmälan om ändrad folkbokföring.
- 2.** En vistelse leder inte till ändrad folkbokföring om den ändrade bosättningen enbart beror på vård vid en institution för sjukvård, vård av unga, kriminalvård eller vård av missbrukare, (10 §) folkbokföringslagen.
- 3.** En elev under 18 år som har sitt egentliga hemvist tillsammans med föräldrar eller andra anhöriga anses bosatt där även om han till följd av skolgången regelmässigt tillbringar sin dygnsvila på annan fastighet. Detta gäller även efter det att eleven fyllt 18 år så länge han genomgår grund- eller gymnasieskola eller motsvarande utbildning, (11 §) folkbokföringslagen.

18.4 Rätt folkbokföring

<i>Insats</i>	<i>Lagrum</i>	<i>Folkbokföring</i>
Familjehem	SoL, LVU, LSS	Familjehemmet
Jourhem	SoL, LVU	Ändrar inte folkbokföringen
HVB	SoL, LVU	Ändrar inte folkbokföringen
Bostad m särskild service enl. LSS	LSS 9 § 8	Ändrar inte folkbokföringen
Sjukvårdsinrättning eller motsvarande	HSL	Ändrar inte folkbokföringen
”Elevhem”, vistelse i annan kommun p.g.a. skolgång	Skollagen	Ändrar inte folkbokföringen

19. Föräldrars ersättning till kommunen för placerade barn

Föräldrar är, enligt bestämmelsen i 8 kap 1 § 2 st SoL samt 20 § LSS, skyldiga att i skäligh utsträckning bidra till kommunens kostnader för deras placerade barn. Bestämmelsen gäller även vid LVU-vård.

Bestämmelsen om hur ersättningen ska beräknas finns i 6 kap. 2-4 §§ SoF och gäller även vid insatsen familjehem enligt LSS. Av bestämmelsen i SoF framgår att ersättningen för var och en av föräldrarna ska beräknas som om det gällde återbetalning till Försäkringskassan av utbetalt underhållsstöd, lag om underhållsstöd.

Det högsta belopp som kommunen kan kräva får inte vara högre än vad som för varje tid motsvarar högsta underhållsstödet, f.n. 1 273 kronor/månad (år 2007) och förälder. Även om föräldrarna har god ekonomi och är villiga att betala en högre ersättning så är detta inte möjligt.

Av bestämmelserna i SoL och LSS anges också att det belopp som kan krävas ska vara skäligh. Det innebär att nämnden ska göra en skälighetsbedömning och kan jämka ersättningsbeloppet helt eller delvis. Föräldrarna ska få ett skriftligt beslut där det framgår enligt vilket lagrum kravet sker, det belopp som ska betalas samt hur betalning ska ske.

Nämndens beslut om vad en förälder ska betala är inte möjligt att överklaga med förvaltningsbesvär.

Se även cirkulär 2006: 54

Blankett för att beräkna föräldrars ersättning samt för beslut kan köpas från Kommentus förlag.

19.1 Barns rätt till underhållsbidrag enligt föräldrabalken

I 7 kap. 1 § FB regleras föräldrars underhållsskyldighet för sina barn. Föräldrar är försörjningsskyldiga till dess barnet fyller 18 år eller så länge barnet går i skola dock längst till barnet fyller 21 år.

Kommunen har ingen laglig möjlighet att med hänvisning till föräldrabalkens bestämmelse kräva att föräldrarna ska betala till kommunen för deras placerade och myndiga barn.

Det är endast barnet själv som i dessa fall kan kräva föräldrarna på underhåll. Om den unge önskar det och det bedöms vara möjligt att få underhåll från föräldrarna kan nämnden hjälpa den unge. Det kan ske genom hjälp att ingå ett avtal om underhåll eller att den unge väcker talan om underhållsbidrag i domstol. I det fall underhåll utbetalas till den unge så kan kommunens omkostnadsersättning minska med motsvarande belopp eller vad som kan överenskommas med den unge.

20. Möjligheten att ta ut ersättning när barnet eller den unge har egna inkomster

20.1 Placerade barn utan behandlingsbehov

Det kan förekomma att ett barn inte kan bo i det egna hemmet på grund av exempelvis sjukdom hos föräldrarna eller att föräldrarna är avlidna. I sådant fall är anledningen till en placering i familjehem mer att barnet behöver någonstans att bo än att ett behandlingsbehov föreligger. Socialnämnden har då rätt att ta ut en skälig ersättning av barnet. Lagstöd för detta finns i 8 kap 1 § 1 st SoL sista meningen där det framgår att kommunen får ta ut en skälig ersättning för stöd och hjälpinsatser som inte är av behandlingskaraktär.

I ett sådant ärende får kommunen ta ut ersättning av barnet med ett belopp som högst motsvarar vad kommunen betalar i omkostnadsersättning. Detta framgår av Regeringsrättens dom målnr 5136-1983 samt Socialstyrelsens Meddelandeblad nr 29/87.

Om barnet har en särskilt förordnad vårdnadshavare är tillvägagångssättet såhär:

- Fatta ett beslut att begära ersättning för barnets omkostnader i familjehemmet enligt 8 kap. 1 § 1st. SoL.
- Beslutet skickas till den särskilt förordnade vårdnadshavaren.

- Den särskilt förordnade vårdnadshavaren får vända sig till överförmyndaren/-nämnden och ansöka att få ta ut av barnets inkomst ett belopp motsvarande underhållsstödet, ev. månadsvis, som sak användas till omkostnader (boende, mat, kläder m.m.) för barnet med hänvisning till socialnämndens beslut. Särskilt förordnad vårdnadshavare betalar beloppet t.ex. månadsvis direkt till familjehemmet och kommunens omkostnadsersättning till familjehemmet minskas med motsvarande summa.
- Om överförmyndaren/-nämnden avslår den särskilt förordnade vårdnadshavarens ansökan om uttag kan denne överklaga beslutet till tingsrätten.

Observera att ersättning får endast tas ut av barnets inkomster, inte dess tillgångar enligt ovan nämnda Regeringsrättsdom.

20.2 Placerade barn med behandlingsbehov

Vård i familjehem som en stöd- och hjälpinsats av behandlingskaraktär medför inte något kostnadsansvar för barnet. Med barn avses en person som inte fyllt 18 år. Det innebär att kommunen inte kan ta ut ersättning av ett sådant barn även om barnet har egna inkomster och tillgångar. Detta framgår av 8 kap.1 § 1 st. SoL

I ett sådant fall finns endast möjlighet att kräva ersättning av barnets föräldrar enligt 8 kap. 1§ 2 st. SoL och 6 kap. 2-4§§ SoF. Se avsnitt 8.

20.3 Placerade ungdomar utan behandlingsbehov

Ungdomar som fyllt 18 år blir många gånger kvar i sitt familjehem tills de slutar gymnasiet och i avvaktan på annat boende. Den unge bor kvar för att ha någonstans att bo och för det stöd som finns i familjegemenskapen. Något behandlingsbehov föreligger inte.

Om den unge har egna inkomster och tillgångar så får kommunen ta ut en skälig ersättning, vilket framgår av 8 kap 1 § 1 st SoL sista meningen. Praktiskt kan detta ske genom att den unge betalar för sig i familjehemmet, precis som andra ungdomar betalar hemma, och att kommunens omkostnadsersättning minskar i motsvarande mån. Alternativt kan den unge betala ett överenskommet belopp till kommunen som betalar omkostnadsersättning till familjehemmet. Om den unge ska betala för sig direkt till familjehemmet är det lämpligt med en skriftlig överenskommelse så att socialtjänsten, familjehemmet och den unge vet vad som gäller. Det ska framgå när betalning ska ske och med vilket belopp. I samband med detta justeras omkostnadsersättningen till familjehemmet. Om den unge ska betala för sig genom att betala till kommunen så ska detta framgå av ett beslut där lagrum, belopp och formen för betalning ska framgå.

20.4 Placerade ungdomar med missbruk och behandlingsbehov

Om den unge, som fyllt 18 år, på grund av missbruk av alkohol, narkotika eller därmed jämförbara medel vistas i familjehem som en stöd- och hjälpinsats av behandlingskaraktär får kommunen ta ut ersättning för uppehållet, vilket framgår av 8 kap 1 § 1 st. SoL.

Av 6 kap. 1 § SoF framgår att den ersättning som kommunen får ta ut får uppgå till högst 80 kronor per dag.

20.5 Placerade ungdomar med behov av stöd och hjälp

En ungdom, som fyllt 18 år, kan vistas i familjehem som en stöd- och hjälpinsats utan att det föreligger ett behov av behandling enligt SoL. Det kan t.ex. vara fråga om en ungdom med en sjukdom eller ett funktionshinder som medför att de inte klarar att bo på egen hand. Vistelsen i familjehemmet kan även vara en temporär insats som en träning inför eget boende.

En sådan familjehemsvistelse är inte en insats av behandlingskaraktär. Kommunen kan i sådant fall ta ut en skälig ersättning, vilket framgår av 8 kap. 1 § 1 st SoL sista meningen.

Praktiskt kan detta ske genom att den unge betalar för sig i familjehemmet, precis som andra ungdomar betalar hemma, och att kommunens omkostnadsersättning minskar i motsvarande mån. Alternativt kan den unge betala ett överenskommet belopp till kommunen som betalar omkostnadsersättning till familjehemmet. Om den unge ska betala för sig direkt till familjehemmet är det lämpligt med en skriftlig överenskommelse så att socialtjänsten, familjehemmet och den unge vet vad som gäller. Det ska framgå när betalning ska ske och med vilket belopp. I samband med detta justeras omkostnadsersättningen till familjehemmet. Om den unge ska betala för sig genom att betala till kommunen så ska detta framgå av ett beslut där lagrum, belopp och formen för betalning ska framgå.

21. Det sammanhållna ansvaret i SoL

Den placerande socialnämnden har ett sammanhållet ansvar för att den placerade får alla de insatser som kan behövas och som kan beviljas enligt SoL. Detta framgår av bestämmelsen i 16 kap. 2 § 1st. SoL. Den placerande nämndens ansvar gäller oavsett om barnet folkbokförs i den nya kommunen eller inte.

Det sammanhållna ansvaret gäller behovet av insatser som var kända vid tiden för placeringen, men även för behov som visar sig under placeringen. Barn växer och utvecklas vilket innebär att deras behov kommer att förändras över tiden.

Det sammanhållna ansvaret innebär att utreda behovet av, besluta om och bekosta de individuellt behovsprövade hjälp- och stödinsatser som barnet kan behöva.

Sådana insatser kan vara av liknande karaktär – samma typ- som de insatser som finns i LSS.

I det sammanhållna ansvaret ligger även en skyldighet att se till att barnet får den vård, stöd och service som är beviljad och avtalad med vårdgivaren.

För att kunna anpassa vården och ge barnet de insatser som kan behövas måste nämnden hålla kontakt med barnet genom besök och samtal, kontakt med familjehem, barnets vårdnadshavare samt skola och förskola. Detta framgår av 5 kap. 1 b § SoF.

Av bestämmelsen i 6 kap. 1 § 2 st SoL framgår att socialnämnden ansvarar för att den som genom nämndens försorg har tagits emot i ett annat hem än det egna får god vård. I det sammanhållna ansvaret ligger också att nämnden kan omplacera barnet till ett annat familjehem eller till en annan vårdform om det är motiverat ur vårdsynpunkt. Omplaceringar av enbart ekonomiska skäl t.ex. till ett billigare familjehem får inte förekomma.

21.1 Ansvaret för stödinsatser i förskola och skola

Frågan om vad som ligger i det sammanhållna ansvaret blir vanligtvis aktuell när det gäller barnets behov i förskola eller skola. Det är viktigt att den placerande nämnden har kontakt med förskolan eller skolan redan inför en placering eller vid den tidpunkt det blir aktuellt med plats i förskola respektive skola. För att underlätta för barnet i den nya förskolan/skolan bör den tidigare förskolan eller skolan medverka i överföring av information om barnet. Genom sådana tidiga kontakter undviks tvister om barnets behov och vem som ska tillgodose dem.

Den placerande nämnden har ansvar för att tillgodose barnets behov av särskilt stöd i förskolan och i skolbarnsomsorgen, vilket framgår av 2 a kap. 9 § 1 och 3 styckena skollagen.

Skolan i barnets hemkommun, d.v.s. folkbokföringskommunen, ansvarar för undervisningen, övriga pedagogiska insatser, läromedel, utrustning, handikappanpassning, skolskjuts m.m.

Enligt skollagen har skolan ett omfattande ansvar för att alla elever ska kunna delta i undervisningen. Av 4 kap. 1 § skollagen framgår bl.a. ”Särskilt stöd ska ges till elever som har svårigheter i skolan.”

Barn som placeras i familjehem har många gånger behov av särskilda stödinsatser i skolan. Behovet kan vara känt redan innan placeringen och vara beskrivet i utredningen och vårdplanen. I andra fall upptäcks problemen senare t.ex. när barnet börjar skolan.

Mellan skolan och den placerande nämnden kan förekomma delade meningar om vilken typ av stöd barnet behöver och vem som ska stå för kostnaderna. Många

gångar är det svårt att se vad som är skolans ansvar enligt skollagen och vad som är den placerande nämndens ansvar enligt SoL. Lösningen på barnets problem är sällan enbart av pedagogiskt eller socialt slag. Barnets problem kan vara sammanfattade. Det kan innebära att såväl den placerande nämnden som skolan får bidra med de extra resurser som barnet behöver. (Se även cirkulär 1997:202 och 2006:18)

Bestämmelsen i 16 kap. 2 § 1 st SoL möjliggör för placerande nämnd att, som ett SoL-beslut, ge och utforma individuella insatser och stöd på samma sätt som om stödet och insatserna getts enligt LSS. Bestämmelsen i 16 kap. 2 § SoL ger däremot inte den placerande nämnden rätt att med stöd av LSS fatta beslut om insatser för ett barn som är bosatt i annan kommun.

22. Det sammanhållna ansvaret enligt LSS

Barn kan vara i familjehem som en insats enligt 9 § 8 LSS. Även i dessa ärenden kan frågan uppkomma om vilken kommun som är ansvarig för att tillgodose barnets behov.

Det är den kommun där den enskilde är bosatt som är behörig att fatta beslut om insatser enligt LSS. Detta framgår av 16 § LSS. För bedömning av var en person ska anses bosatt kan ledning hämtas från folkbokföringens bestämmelser om rätt folkbokföring. En person kan alltså i regel anses bosatt på den ort där han eller hon är folkbokförd, prop. 1992/93:159 s. 185.

Även i LSS finns möjlighet till undantag från huvudregeln om bosättningskommunens ansvar. Av 17 a § framgår att en kommun, om särskilda skäl föreligger, får träffa avtal om kostnadsansvar för insatser enligt 9 § för en person som genom insatsen 9 § 8 eller 9 inte längre är eller inte kommer att vara bosatt i kommunen. Ett sådant avtal får träffas med en annan kommun eller en enskild vårdgivare i en annan kommun. Med insatserna 9 § 8 och 9 avses familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar eller bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna.

Den kommun som beviljat sådana insatser enligt LSS som medför att en person vistas i eller är folkbokförd i annan kommun kan däremot inte fatta beslut om bistånd enligt SoL. Behörig kommun att fatta beslut enligt SoL är vistelsekommunen (2 kap. 2 § SoL) eller den kommun som har en placering enligt SoL eller LVU i en annan kommun (16 kap. 2 § 1 st SoL).

23. Omplacering

Socialnämnden ansvarar för att barnet får den vård och den vårdform som är mest ändamålsenlig. Barnets vårdbehov kan förändras över tiden så att det krävs ett annat familjehem eller en annan vårdform. Det kan även vara förändringar i familjehemmet som gör att hemmet inte längre är lämpligt eller att de av andra skäl

inte längre kan ha barnet kvar. En omplacering blir således nödvändig i vissa fall. Det är den placerande nämnden som beslutar om barnet ska omplaceras.

De förändrade förhållandena och behovet av en omplacering måste diskuteras med barnets vårdnadshavare och barnet själv. Information från familjehemmet och deras uppgifter om barnet behöver tas tillvara inför den fortsatta placeringen.

De förändrade förhållandena medför också att vårdplanen och genomförandeplanen behöver justeras.

Omplacering kan ske till ett annat familjehem eller till ett HVB.

Det kan även förekomma att ett funktionshindrat barn, av samma skäl som andra barn behöver placeringen med stöd av SoL eller LVU, men där barnets speciella behov kräver att vården genomförs i en bostad med särskild service för barn och unga, 9 § 8 LSS. Det är däremot inte möjligt att med stöd av LSS fatta beslut om placering i HVB. Om barnet har behov av en placering på HVB ska det framgå av en barnavårdsutredning som ligger till grund för beslut om placering enligt SoL/LVU. Vårdens innehåll måste vara anpassad så den tillgodoser det funktionshindrade barnets behov.

Ändra folkbokföringen!

När barnet inte längre ska vara kvar i familjehemmet så behöver folkbokföringen ändras. Huvudregeln är att barnet ska vara folkbokförd i det egna hemmet eller i ett nytt familjehem.

Se även avsnittet om folkbokföring.

24. Förbud att ta emot familjehemsplacerade barn m.m.

Om en socialnämnd har sådana kunskaper om en persons eller familjs levnadsförhållanden att det inte är lämpligt att barn tas emot i hemmet får socialnämnden besluta att förbjuda eller begränsa möjligheterna för dem att ta emot barn i sitt hem, 5 kap. 2 § SoL.

Ett sådant beslut kan varken delegeras till en tjänsteman eller ett utskott. Beslutet måste fattas av socialnämnden, vilket framgår av delegationsbestämmelserna i 10 kap. 5 § SoL.

Förbudet gäller bara i den kommun som fattat beslutet. Om personen eller familjen flyttar till annan kommun upphör beslutet att gälla. Nämnden bör överväga om den nya kommunen ska underrättas om att det rått ett förbud enligt 5 kap. 2 § SoL.

Förbudet eller begränsningen kan gälla att ta emot barn som familjedaghem, kontaktfamilj, familjehem, feriehem men även för mer tillfälliga vistelser.

Socialnämndens möjlighet att förbjuda eller begränsa gäller såväl att ta emot barn på uppdrag av nämnden som privata åtaganden.

Förbudet behöver inte gälla generellt. Det kan begränsas till att avse barn i viss ålder eller avse en viss bostad eller förbindas med andra villkor.

Beslutet kan ändras eller upphävas när förhållandena, som låg till grund för beslutet, har ändrats.

Nämndens beslut kan överklagas med förvaltningsbesvär.

Vägledande rättsfall

Regeringsrätten har genom sin dom den 22 maj 2001, mål/dnr 4497-2000, fastslagit att bestämmelsen i 27 § SoL (numera 5 kap. 2 §) är tillämplig även vid tillfälliga vistelser.

Enligt domen förbjöds en man att i sitt hem ta emot andras barn för kortvariga besök. Mannen hade i sitt hem bjudit barn på alkohol samt hade vissa sexuella inslag förekommit. Mannens hem ansågs därför olämpligt för barn.

25. När placeringen avslutas

Hur placeringen ska avslutas och vad som ska ske efter placeringen hänger samman med skälen till placeringen, placeringens längd, barnets ålder och hur nätverket ser ut.

I en del fall rör det sig om korta placeringar där det inte finns något behov av speciell avslutning, medan det i andra fall finns behov av ett strukturerat avslut med stödinsatser under en övergångsperiod. Det förekommer också att placeringen avslutas genom oplanerade uppbrott.

Förhållandena och behoven kan även variera beroende på om vården getts med samtycke enligt SoL eller utan samtycke enligt LVU. Om barnet behöver ett fortsatt stöd kan nämnden bevilja insatser i öppna former t.ex. kontaktfamilj eller kontaktperson. Kanske kan familjehemmet övergångsvis fortsätta som kontaktfamilj.

Det är dessvärre inte alltid som socialtjänsten, föräldrarna eller den unge kan samarbeta när vården ska avslutas. Föräldrarna, barnet eller den unge vill inte alls ha någon fortsatt kontakt.

Socialtjänsten kan inte tvinga sig på, men det ska klart framgå av dokumentationen att nämnden erbjuder fortsatt stöd. Nämnden kan även ta kontakt en tid efter att placeringen upphört för att höra hur det går och för att erbjuda stöd i någon form.

25.1 Planera avslutningen

Socialnämnden bör arbeta för att vården ska kunna avslutas på ett planerat sätt där alla inblandade är överens om tidpunkten och hur det ska se ut kring barnet eller

den unge när placeringen upphör. Om det är möjligt bör det i vårdplanen redovisas vilka förutsättningar som krävs för att placeringen ska upphöra.

Den placerande nämnden har dokumentation av olika slag som kan användas som underlag för att planera för den unges närmaste framtid. Nämnden har en barnavårdsutredning, vårdplaner och genomförandeplaner, journalanteckningar och rapporter från överväganden/omprövningar av vården. Det bör således finnas gott om information om den unges förhållande som kan ligga till grund för utformningen av ett fortsatt stöd och en god avslutning på placeringen.

För en del unga som vårdas i familjehem är en eller båda föräldrarna avlidna. Det kan innebära att det inte finns en familj att återvända till när placeringen ska upphöra. Detta är en särskild omständighet att ta hänsyn till när nämnden tar ställning till vilket fortsatt stöd som kan ges för att den unge ska kunna få ett fungerande vuxenliv.

25.2 Den placerande nämndens ansvar

Den placerande nämnden ansvarar för de SoL-insatser som den unge kan behöva när placeringen upphör. När det gäller t.ex. en ungdom som slutat skolan och ska flytta från familjehemmet kan behovet vara att få ett boende, hemutrustning och ekonomiskt bistånd i avvaktan på arbetsinkomst eller studiemedel. Hur lång tid som den placerande nämnden ska finnas med får avgöras från fall till fall. Vanligen bör den unge ha kommit i arbete, någon arbetsmarknadsåtgärd eller studier inom några månader och därigenom få sin försörjning.

Om den unge bor i annan kommun än den placerande ska fortsatt bistånd därefter sökas hos socialtjänsten i vistelsekommunen.

25.3 Samverkan med vistelsekommun

Med den unges samtycke kan placerande socialnämnden lämna information till en annan socialnämnd. Den placerande nämnden och den placerade kan, tillsammans med socialnämnden i vistelsekommunen, planera för eventuella framtida kontakter och stöd samt tidpunkt då ansvaret övergår till socialnämnden i vistelsekommunen.

26. Gallring

26.1 Allmänt

Det är inte meningen att socialnämnden ska spara dokumentation om enskilda personer för all framtid. Det finns därför regler om vad som ska gallras och när det får ske, 12 kap. 1 § SoL.

Huvudregeln är att journalanteckningar och andra uppgifter i en personakt ska gallras 5 år efter det att sista anteckningen gjorts i akten.

Det är viktigt att dokumentationen förs korrekt och med rätt datum så att gallring inte kommer att ske vid fel tidpunkt. Gallring vid fel tidpunkt kan leda till att en person inte får tillgång till information om sig som den annars skulle ha fått.

Personakter som rör familjehem, kontaktfamiljer och kontaktpersoner gallras enligt huvudregeln d.v.s. fem år efter den senaste anteckningen. Se även skriften ”Bevara eller gallra? Nr 5 Råd för kommunernas socialtjänst m.m.” Skriften kan köpas på Kommentus förlag.

SoL innehåller även bestämmelser om undantag från gallringen. En del handlingar får inte gallras alls därför att de har ett sådant intresse för berörda personer och för forskningen att de ska sparas för all framtid. Bestämmelsen om vad som inte får gallras finns i 12 kap. 2 § SoL och avser bl.a. följande:

26.2 Uppgifter om placerade barn

Gallring får inte göras av handlingar som kommit in eller upprättats i samband med att ett barn har placerats eller tagits emot i ett hem för vård eller boende, i ett familjehem eller i ett annat enskilt hem som tillhör någon av föräldrarna eller någon annan som har vårdnaden om barnet. Skälet till detta undantag är bl.a. att barnet senare i livet ska ha möjlighet att ta del av denna del av sin barndom och uppväxt och om skälet till placeringen.

Detta undantag från gallringsreglerna gäller även barn som fått insatsen 9 § 8 i LSS, vilket framgår av 21 d § LSS.

Uppgifter om det placerade barnet ska föras i barnets personakt och inte i familjehemsakten.

26.3 Forskningen

Med hänsyn till forskningens behov har vissa undantag gjorts beträffande vad som får gallras.

Östergötlands, Gotlands och Västernorrlands län samt Göteborgskommun är undantagna från bestämmelserna om gallring i 12 kap 1 § SoF.

I landets övriga kommuner ska ingen gallring ske när det gäller personer födda den femte, femtonde och tjugofemte i varje månad. Detta framgår av 7 kap. 2 § SoF.

Motsvarande bestämmelse för personer som fått insatser enligt LSS finns i 21 d § LSS och 12 § LSS förordningen.

27. Överflyttning av ärenden

Bestämmelsen om överflyttning av ärenden finns i 16 kap. 1 § SoL. Den kommun som vill flytta över ett ärende ska göra en framställan om detta till den andra kommunen. Denna kommun kan antingen samtycka till att ta över ärendet eller neka till att ta över ärendet. Såväl framställningar om överflyttning som beslut att ta över eller inte ta över ett ärende bör vara skriftliga så att det klart framgår vad som avses.

I de fall kommunerna inte kommer överens kan socialnämnden ansöka om överflyttning hos länsstyrelsen i det län till vilket den andra kommunen hör. Länsstyrelsens beslut kan överklagas till länsrätten genom förvaltningsbesvär.

27.1 Allmänt

Huvudprincipen i socialtjänstlagen är att den enskilde ska få sina behov tillgodosedda i vistelsekommunen. Det är därför rimligt att ärenden ska kunna flyttas till en ny vistelsekommun när det är mest lämpligt i det enskilda fallet. För att tvister ska kunna lösas i samförstånd måste det tydliggöras i vilka situationer som ett ärende lämpligen ska kunna överföras till en annan kommun. En förutsättning för att ett ärende ska överflyttas är att den enskilde har starkast anknytning till den kommunen. Vid bedömningen ska hänsyn tas till den enskildes önskemål, hjälpbehovets varaktighet och att det av omständigheterna i övrigt framstår som lämpligt. Det måste göras en samlad bedömning av i vilken kommun den enskildes behov bäst kan tillgodoses. När det gäller barn är det viktigt att barnperspektivet beaktas och att en bedömning görs av vad en överflyttning av ärendet kan få för konsekvenser för barnet.

Vid bedömningen av till vilken kommun den enskilde har starkast anknytning kan ledning hämtas i folkbokföringslagen och den rättspraxis som utvecklats i anslutning till den. Det innebär normalt att en person anses ha starkast anknytning till den kommun där han eller hon är eller borde vara folkbokförd.

Socialtjänstens verksamhet ska byggas på människors självbestämmande och integritet samt utformas och genomförs tillsammans med den enskilde. Den enskildes vilja ska därför tillmätas stor betydelse vid den rättsliga prövningen av ett ärende om överflyttning. Att flytta ett ärende mot den enskildes vilja bör normalt sett inte förekomma. Om det i det enskilda fallet uppkommer skäl att gå ifrån den enskildes vilja bör det krävas en utförlig motivering till varför den enskildes vilja frångåtts.

Det kan noteras att den enskilde inte är part i ett ärende eller mål om överflyttning. Det är den nämnd som vill överflytta ett ärende som ska ta reda på och redovisa den enskildes vilja.

27.2 Exempel på förutsättningar för att ärenden ska kunna överflyttas

I det följande lämnas exempel ur prop. 2002/03:53 ”Stärkt skydd för barn i utsatta situationer”.

1. Vårdnadshavaren, till ett barn placerat i familjehem eller i HVB, har flyttat från placeringskommunen. I ett sådant fall kan det vara lämpligt att barnärendet överflyttas till vårdnadshavarens nya hemkommun eftersom kontakterna med vårdnadshavaren ingår som en viktig del i vården av barnet. Detta gäller givetvis inte om syftet med placeringen är ett annat än att barnet ska återvända hem.
2. Det motsatta kan gälla när små barn placeras långsiktigt i familjehem. I sådana fall kan överflyttning till vistelsekommunen bli aktuell.
3. När familjehemsplacerade ungdomar är på väg ut i eget boende i samma kommun som familjehemmet finns.
4. En placerad persons familjebildning eller utträde i arbetslivet kan ha lett till stark anknytning till vistelsekommunen.
5. En placerad persons anknytning till placeringskommunen har tunnats ut eller upphört.
6. Även placeringsärenden som gäller vuxna personer bör kunna flyttas över till vistelsekommunen t.ex. vid långvariga vistelser i familjehem.
7. En person med funktionshinder som efter biståndsbeslut i hemkommunen vistas i en bostad med särskild service i en annan kommun. Efter en långvarig vistelse i den andra kommunen kan det framstå som orimligt att ansvaret för biståndsinsatser stannar kvar hos den gamla hemkommunen.
8. Ärenden där en kommun enligt 11 kap. 4 § SoL slutför en utredning och fattar beslut fast barnet eller missbrukaren har flyttat från kommunen. Om vistelsen i den nya kommunen kan antas bli varaktig kan det vara motiverat att flytta över ärendet.

Utöver dessa exempel kan nämnas ärenden om privatplacerade barn (medgivande) där vårdnadshavaren flyttat från den kommun som beslutade om medgivandet. Ett sådant ärende kan lämpligen överflyttas till vårdnadshavarens nya hemkommun eftersom det inte längre finns någon anknytning till den tidigare kommunen.

27.3 Mottagande kommuns ansvar

För den enskilde innebär överflyttningen ingen förändring i rätten till den beviljade insatsen eller vården. Den kommun som övertar ett ärende från en annan kommun övertar ansvaret för att genomföra insatsen i enlighet med det beslut som fattades i den ursprungliga kommunen. Den enskilde har således rätt till den insats som beviljats eller den vård som beslutats.

För att ett beslut ska kunna ändras krävs att någon förändring skett t.ex. att förutsättningarna väsentligen förändrats så att insatsen/vården inte längre behövs, beslutet var tidsbegränsat och det inte finns behov av insatsen, beslutet vilar på felaktig grund och naturligtvis om den enskilde inte längre vill ha den frivilliga insatsen.

Den mottagande kommunens önskan att slippa från en dyr insats och ersätta den med en mindre kostsam är inte ett godtagbart motiv till att ändra det tidigare beslutet.

27.4 Delegation

- * en begäran om överflyttning till en annan kommun bör fattas av utskott
- * ett beslut om att ta emot ett ärende från en annan kommun bör fattas av utskott
- * ett beslut om att inte ta emot ett ärende från en annan kommun bör fattas av utskott
- * ett beslut om att hos länsstyrelsen ansöka om överflyttning av ett ärende bör fattas av utskott
- * ett beslut att överklaga länsstyrelsens beslut om överflyttning bör fattas av utskott

28. Vårdnadsöverflyttning

28.1 Allmänt

En grundtanke i familjehemsvården är att barnet ska kunna återvända till det egna hemmet därför ska inte en placering pågå längre tid än nödvändigt. Socialnämnden ansvarar för att kontakten mellan barn och föräldrar under vårdtiden är sådan att en återförening ska vara möjlig. Kontakten bör vara av den omfattning och innehåll att en återförening kan ske utan skada för barnet när det inte längre finns skäl för en placering.

Trots detta finns det barn som blir kvar i familjehem i många år. Ett sådant barn lever i ovisshet om var det hör hemma och om hur det ska bli för dem framöver. Detta gäller oavsett om barnet är placerat enligt SoL eller LVU. Samtidigt bedöms en återförening med föräldrarna inom överskådlig tid vara orealistisk.

Under placeringen kan en så stark anknytning mellan barnet och familjehemsföräldrarna ha utvecklats att de är bäst för barnet att det får stanna kvar. Barnets behov av stabila och trygga uppväxtförhållanden är det centrala. Det innebär att en vårdnadsöverflyttning till familjehemmet ska bedömas utifrån barnets behov och kunna ske även om föräldrarnas situation förbättrats så att de tidigare skälen för placeringen numera saknas.

28.2 Socialnämndens särskilda övervägande

Mot bakgrund av att det väldigt sällan gjordes vårdnadsöverflyttningar för familjehemsplacerade barn infördes tillägg till bestämmelserna i 6 kap. 8 § SoL och 13 § LVU om att socialnämnden, när ett barn varit placerat i samma familjehem under tre år från det att placeringen verkställdes, särskilt ska överväga om det finns skäl att ansöka om överflyttning av vårdnaden enligt bestämmelserna i 6 kap. 8 § FB.

Socialnämndens beslut att initiera en vårdnadsöverflyttning innebär ett betydande ingrepp i föräldrarnas beslutanderätt över sitt barn. Nämnden bör därför noga väga skälen för och emot en vårdnadsöverflyttning samt motivera och dokumentera sitt ställningstagande. Se Socialstyrelsens allmänna råd om socialnämndens ansvar vid behov av ny vårdnadshavare (SOSFS 2006:20). Dokumentationen är viktig för att barnet längre fram ska kunna ta del av de skäl som ledde fram till eller inte ledde fram till en vårdnadsöverflyttning.

Beslutet om att ansöka hos tingsrätten om överflyttning av vårdnaden är av så stor vikt att det ska fattas av socialnämnden och kan inte delegeras till utskott eller tjänstemän. Det är tingsrätten som beslutar i ärenden om överflyttning av vårdnaden.

28.3 Handläggningen hos nämnden

När ett barn har varit placerat i samma familjehem i tre år ska nämnden särskilt överväga om en ansökan ska göras om vårdnadsöverflyttning till familjehemmet.

Ansvarig handläggare gör en bedömning av om det finns förutsättningar att flytta vårdnaden. Inledningsvis ska familjehemsföräldrarna ges information om vad ett sådant åtagande innebär så att de kan ta ställning till om det vill åta sig uppdraget. Om familjehemsföräldrarna inte vill så kan ingen vårdnadsöverflyttning ske.

Barnets situation ska bedömas. Här lämnas exempel på några frågor att besvara och analysera.

Hur ser relationerna till föräldrarna ut och hur har kontakten mellan dem varit? Är relationerna mellan barn, föräldrar och familjehemsföräldrar konfliktfyllda? Hur klarar familjehemsföräldrar att hantera detta? Hur kommer föräldrarna eller den som är vårdnadshavare att ställa sig till en vårdnadsöverflyttning? Hur ser barnets anknytning till familjehemsföräldrarna ut? Hur är barnets inställning i vårdnadsfrågan? Familjehemmets förmåga och förutsättningar att vara vårdnadshavare i ett krävande ärende? Vilka förväntningar på stöd har familjehemsföräldrarna? Behöver frågan om umgänge mellan barn och föräldrar uppmärksammas särskilt och regleras i domen om vårdnaden? Se även Socialstyrelsens allmänna råd om socialnämndens ansvar vid behov av ny vårdnadshavare (SOSFS 2006:20) och handbok Om barnet behöver ny vårdnadshavare, Socialstyrelsen 2006

Om det visar sig att det för närvarande inte är lämpligt att driva frågan om en vårdnadsöverflyttning så får en ny bedömning göras vid senare tillfälle. Enligt SOSFS 2006:20 bör förnyade överväganden göras varje gång en prövning om vården med stöd av 3 § LVU skall upphöra och ett övervägande görs om vården enligt socialtjänstlagen eller med stöd av 2 § LVU fortfarande behövs.

Den bedömning och skriftliga utredning som handläggaren gjort i frågan ska beredas i vanlig ordning. Slutligen är det socialnämnden som avgör om en ansökan om vårdnadsöverflyttning ska göras eller inte.

Se vidare Socialstyrelsens allmänna råd om socialnämndens ansvar vid behov av ny vårdnadshavare (SOSFS 2006:20) och handbok Om barnet behöver ny vårdnadshavare, Socialstyrelsen, 2006.

29. Socialnämndens uppgifter sedan vårdnaden överflyttats

29.1 Beslut att vård enligt SoL respektive LVU ska upphöra

När vårdnaden flyttats till familjehemsföräldrarna är det inte längre fråga om en placering i familjehem utan barnet bor hos sina vårdnadshavare. Nämnden ska då fatta beslut om att placeringen ska upphöra. Detta görs i anslutning till att familjehemsföräldrarna utsetts till särskilt förordnade vårdnadshavare.

29.2 Familjehemsvård som en LSS-insats upphör

Om barnet varit i familjehem som en insats enligt LSS ska beslut fattas om att denna insats upphör. Det är inte längre fråga om en insats enligt LSS utan barnet bor hos sina vårdnadshavare.

I de fall barnet har behov av andra insatser enligt LSS ska vårdnadshavaren söka dessa i bosättningskommunen, 16 § LSS.

29.3 Överväga och ompröva

I och med att vårdnaden övergår till särskilt förordnad vårdnadshavare fattas beslut om att placeringen upphör. Därmed saknas förutsättningar att göra överväganden eller omprövningar.

29.4 Ingen ersättning från föräldrar till socialnämnden

I och med att vårdnaden flyttats och ingen placering längre pågår ska inte socialnämnden kräva föräldrar på ersättning enligt 8 kap. 1 § 2 st SoL eller 20 § LSS.

Föräldrarna ska underrättas om detta och om sin skyldighet att i stället betala underhållsbidrag till vårdnadshavarna alt. ersättning till försäkringskassan som återbetalning för underhållsstöd.

29.5 Umgänge

En vårdnadsöverflyttning förändrar inte barnets behov av umgänge med föräldrar eller andra närstående. En överenskommelse om umgänge som träffats under placeringen kan fortsätta att gälla om det är lämpligt. Om det finns en dom om umgänget så gäller vad som framgår av domen.

Det är i första hand vårdnadshavaren som ska se till att umgänget fungerar på ett sätt som är bra för barnet.

Socialnämnden bör i sin ansökan till tingsrätten och i sin utredning om vårdnadsöverflyttningen bl.a. redovisa sina synpunkter på hur barnets umgänge med föräldrarna och andra närstående bör regleras.

29.6 Försäkringsfrågor

Barn som bor hos sina särskilt förordnade vårdnadshavare omfattas av den familjens hemförsäkring och av försäkringar som kan vara tecknade för barnet.

Sedan placering upphört omfattas barnet inte längre av den tidigare placeringskommunens ansvarsförsäkring.

29.7 Socialnämndens ersättning till de särskilt förordnade vårdnadshavarna

En särskilt förordnad vårdnadshavare har ingen försörjningsskyldighet för barnet. Den socialnämnd, som ansökt om vårdnadsöverflyttningen, har därför fått rätt att fortsätta betala dem en skälig ersättning. Detta framgår av 6 kap. 11 § SoL och gäller oavsett om familjehemsplaceringen skett med stöd av SoL eller LVU. Inget hindrar att detta även tillämpas i det fall barnet varit placerat som en insats enligt 9 § p.8 LSS.

En skälig ersättning bör motsvara vad som tidigare utbetalts som familjehemsersättning d.v.s arvode och omkostnadsersättning. Denna ersättning skall reduceras med pengar som kommer från annat håll avseende vård och omkostnader t.ex. underhållsbidrag, underhållsstöd, pension, vårdbidrag, barnbidrag, avkastning av kapital och socialförsäkringsförmåner.

När det gäller bistånd till andra kostnader än arvode och omkostnadsersättning får vårdnadshavaren vända sig till sin vistelsekommun.

29.8 Avtal

Som ett administrativt stöd till socialnämnderna har Sveriges Kommuner och Landsting utarbetat ett avtal som kan användas för att reglera nämndens respektive vårdnadshavarens åtaganden. Avtalet innebär bl.a. att nämnden fortsätter att betala ersättning i form av arvode och kompletterande omkostnadsersättning enligt förbundets rekommendationer. Se cirkulär 2004:39. Avtalet kan beställas genom Kommentus förlag.

29.9 Gallring

I och med att vårdsnaden överflyttats och placeringen upphört avslutas ärendet och ingen ytterligare dokumentation ska ske i familjehemsakten. Den akten kommer att gallras enligt bestämmelserna om gallring i 12 kap. SoL eller 21 d § LSS om det varit fråga om insatsen familjehem enligt 9 § 8 LSS.

29.10 Förvaring av handlingar m.m.

Nämnden kommer att ha kvar handlingar som rör avtalet, utbetalningar, korrespondens m.m.

Inkomna och upprättade handlingar som gäller ersättningen till familjehemsföräldrarna efter en vårdnadsöverflyttning är enligt Tryckfrihetsförordningen allmänna handlingar. Dessa handlingar förvaras av placeringskommunen tillsammans med övriga handlingar som rör familjehemmet. Se vidare Socialstyrelsens handbok Om barnet behöver ny vårdnadshavare, 2006.

Det är lämpligt att bestämma vem som ska sköta hanteringen. Även de särskilt förordnade vårdnadshavarna behöver vet vem de ska vända sig till om det uppkommer behov.

30. Uppgifter för den särskilt förordnade vårdnadshavaren

30.1 Vårdnadshavarens uppdrag

Bestämmelserna om vårdnad om barn finns i 6 kap. FB.

Den som åtar sig uppdraget att vara särskilt förordnad vårdnadshavare blir vanligtvis även förmyndare för barnet. I uppdraget ingår att vara som en god förälder för barnet, se till att barnet får stabila och trygga uppväxtförhållanden samt ge det en god fostran.

Vårdnadshavaren har rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter t.ex. bestämma i vilken skola barnet ska gå, barnets hälso- och sjukvård, fritidsaktiviteter samt att söka de socialförsäkringsförmåner och liknande som barnet kan vara berättigad till. Det kan även innebära att bevaka barnets rätt i ett dödsbo. Vårdnadshavaren ska så långt som möjligt ansvara för att tillgodose barnets behov av umgänge med föräldrar och andra för barnet viktiga personer.

En särskilt förordnad vårdnadshavare har ingen försörjningsskyldighet för barnet. Barnet har heller inte rätt till arv efter en sådan vårdnadshavare.

Vårdnadshavaren får använda barnets tillgångar till barnets försörjning och nytta på samma sätt som en förälder. Observera dock att barnets tillgångar är spärrade gentemot den särskilt förordnade vårdnadshavaren. Denne måste därför ansöka

om överförmyndares tillstånd för att ta ut pengar från barnets konto, omplacera värdehandlingar m.m.

30.2 Gemensam vårdnad

Det är tingsrätten som utser familjehemsföräldrarna till särskilt förordnade vårdnadshavare. De får därmed gemensam vårdnad om barnet. Av 6 kap. 10 a § 2 st FB framgår att två personer kan utses att gemensamt utöva vårdnaden, om de är gifta med varandra registrerade partners eller sambor.

Den omständigheten att äktenskapet, partnerskapet eller samboförhållandet upphör medför inte att den gemensamma vårdnaden upphör. Rätten kan dock i mål om äktenskapsskillnaden mellan vårdnadshavarna besluta att vårdnaden inte längre ska vara gemensam om det är uppenbart att gemensam vårdnad är oförenlig med barnets bästa. Också om en av dem vill att vårdnaden inte längre ska vara gemensam ska rätten på talan av en av dem eller båda anförtro vårdnaden åt en av dem. Rätten beslutar då efter vad som är bäst för barnet, 6 kap. 10 b § FB.

30.3 Underhållsbidrag

Barnets föräldrar är fortfarande försörjningsskyldiga för sitt barn och ska betala underhållsbidrag till de särskilt förordnade vårdnadshavarna. Underhållsbidrag beräknas enligt bestämmelserna i föräldrabalken.

Underhållsbidrag kan fastställas i dom eller genom avtal mellan barnets föräldrar och de särskilt förordnade vårdnadshavarna.

30.4 Underhållsstöd

Om föräldrarna inte alls eller endast i begränsad omfattning betalar underhållsbidrag kan de särskilt förordnade vårdnadshavarna ha rätt till underhållsstöd enligt bestämmelserna i lagen om underhållsstöd.

Vårdnadshavarna ska i sådant fall göra ansökan om underhållsstöd hos Försäkringskassan. Underhållsstöd kan utbetalas i förhållande till båda föräldrarna. Det innebär att två underhållsstöd per månad kan utbetalas f.n. 2 ggr 1 273 kronor.

30.5 Barnpension och andra pensionsförmåner

Barnet har rätt till pension om den ena eller båda föräldrarna är avlidna. Barnpension utges enligt bestämmelserna i lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn. Barnets vårdnadshavare ska ansöka om pensionsförmåner hos Försäkringskassan. Det kan även finnas andra pensionsförmåner exempelvis från kollektivförsäkringar eller privata pensionsförsäkringar.

Vårdnadshavaren får använda alla typer av pensioner och andra tillgångar till barnets behov och nytta. Se ovan under 30.1 beträffande spärrar gentemot den särskilt förordnade vårdnadshavaren.

30.6 Barnbidrag

Allmänt barnbidrag betalas ut till vårdnadshavaren.

30.7 Föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning

Den som utsetts till särskilt förordnad vårdnadshavare har rätt till föräldrapenning. Detta framgår av 4 kap. 2 § a, lagen om allmän försäkring. Rättslig vårdnadshavare som inte är förälder och som har vård om barnet har rätt till föräldrapenningförmåner på samma sätt som ett barns föräldrar.

30.8 Vårdbidrag

Vårdnadshavare, som inte är ett barns förälder men som har vårdnaden om barnet, har samma rätt till vårdbidrag som en förälder. Bestämmelse om detta finns i lag (2002:321) om ändring i lag (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag .

30.9 Bilstöd

Fr.o.m. 1 januari 2007 kan bilstöd beviljas för barn som bor hos sina särskilt förordnade vårdnadshavare. Kontakta Försäkringskassan för vidare information.

30.10 Framtida behov av stöd- och hjälpinsatser

Om det sedan vårdnaden flyttats blir aktuellt med stöd- och hjälpinsatser ska vårdnadshavaren söka sådant bistånd i vistelsekommunen. Den kommunen har ansvaret för dem som bor eller vistas i kommunen och bl.a. ett särskilt ansvar för barn sedan ett mål eller ärende om vårdnad har avgjorts, 5 kap.1 § SoL.

Den tidigare placeringskommunen är inte ansvarig för sådana insatser, vilket också framgår av prop. 1996/97:124 ”Ändring i socialtjänstlagen” sid. 192.

31. Familjehemsersättning vid placering av barn och ungdom enligt SoL, LVU och LSS för år 2008

Omkostnadsersättning

Beräkning av rekommenderad omkostnadsersättning för år 2008. Beloppen är beräknade på 2008 års prisbasbelopp, 41 000 kronor, och är per månad fr.o.m. januari 2008 och inkluderar barnbidrag alternativt studiebidrag som ska dras av då det går direkt till familjehemmet alternativt ungdomen. *Individuell bedömning måste göras utifrån vilka kostnader som kan komma i uppdraget, se avsnitt 7.*

Ålder	Grundkostnad		Tilläggskostnad högsta skattefria inklusive grundkostnad	
	Kronor	% av prisbasbeloppet	Kronor	% av prisbasbeloppet
0 -12	3 718 kr	105 %	5 255 kr	150 %
13 - 19	4 230 kr	120 %	5 938 kr	170 %

Arvodesersättning

Beräkning av rekommenderad arvodesersättning för år 2008. Ersättningen grundar sig på löneläget för vissa yrkesgrupper inom vårdsektorn, utgår från aktuell lönestatistik och är per månad fr.o.m. januari 2008. Arvodet har räknats upp med 2.5 % för år 2008. *Individuell bedömning måste göras utifrån vilken arbetsinsats uppdraget kräver, se avsnitt 5 och 6.*

Ålder	Grundarvode	Exempel på förhöjt arvode inklusive grundarvode		
		7 186 kr	8 538 kr	10 108 kr
0 -12	4 505 kr	7 186 kr	8 538 kr	10 108 kr
13 - 19	5 844 kr	7 186 kr	8 538 kr	10 108 kr

32. Familjehemsersättning vid förälder/barnplacering enligt SoL, LVU och LSS för år 2008

Omkostnadsersättning

Beräkning av rekommenderad omkostnadsersättning per förälder för år 2008. Beloppen är beräknade på 2008 års prisbasbelopp, 41 000 kronor, och är per månad fr.o.m. januari 2008. *Individuell bedömning måste göras utifrån vilka kostnader som kan komma i uppdraget, se avsnitt 7.*

Grundkostnad		Tilläggskostnad högsta skattefria inklusive grundkostnad	
Kronor	% av prisbasbeloppet	Kronor	% av prisbasbeloppet
4 230 kr	120 %	5 938 kr	170 %

Arvodesersättning

Beräkning av rekommenderad arvodesersättning per förälder för år 2008. Ersättningen grundar sig på löneläget för vissa yrkesgrupper inom vårdsektorn, utgår från aktuell lönestatistik och är per månad fr.o.m. januari 2008. Arvodet har räknats upp med 2.5 % för år 2008. *Individuell bedömning måste göras utifrån vilken arbetsinsats uppdraget kräver, se avsnitt 5 och 6.*

Grundarvode	Exempel på förhöjt arvode	
7 186 kr	8 538 kr	10 108 kr

Vid förälder-/barnplaceringar utgår arvode- och omkostnadsersättning även för barnet.

33. Familjehemsersättning vid placering av vuxen enligt SoL för år 2008

Omkostnadsersättning

Beräkning av rekommenderad omkostnadsersättning för år 2008. Beloppen är beräknade på 2008 års prisbasbelopp, 41 000 kronor, och är per månad fr.o.m. januari 2008. *Individuell bedömning måste göras utifrån vilka kostnader som kan komma i uppdraget, se avsnitt 7.*

Grundkostnad		Tilläggskostnad högsta skattefria inklusive grundkostnad	
Kronor	% av prisbasbeloppet	Kronor	% av prisbasbeloppet
4 230 kr	120 %	5 938 kr	170 %

Arvodesersättning

Beräkning av rekommenderad arvodesersättning för år 2008. Ersättningen grundar sig på löneläget för vissa yrkesgrupper inom vårdsektorn, utgår från aktuell lönestatistik och är per månad fr.o.m. januari 2008. Arvodet har räknats upp med 2.5 % för år 2008. *Individuell bedömning måste göras utifrån vilken arbetsinsats uppdraget kräver, se avsnitt 5 och 6.*

Grundarvode	Exempel på förhöjt arvode inklusive grundarvode	
7 186 kr	8 538 kr	10 108 kr

34. Ersättning till kontrakterade jourhem enligt SoL och LVU för år 2008

Omkostnadsersättning

Beräkning av rekommenderad omkostnadsersättning för år 2008. Beloppen är beräknade på 2008 års prisbasbelopp, 41 000 kronor, och är per månad fr.o.m. januari 2008. *Individuell bedömning måste göras utifrån vilka kostnader som kan komma i uppdraget, se avsnitt 7.*

Fast omkostnadsersättning ¹				Rörlig omkostnadsersättning ²
1-2 platser	% av prisbasbelopp	3-4 platser	% av prisbasbelopp	Enligt rekommendationer för omkostnadsersättningar för familjehem
854 kr	25 %	1 708 kr	50 %	

Arvodesersättning

Beräkning av rekommenderad arvodesersättning för år 2008. Ersättningen grundar sig på löneläget för vissa yrkesgrupper inom vårdsektorn, utgår från aktuell lönestatistik och är per månad fr.o.m. januari 2008. Arvodet har räknats upp med 2.5 % för år 2008. Ersättningen är fast och utgår oavsett om barn är placerade eller inte, inget tillägg utgår vid placering. *Individuell bedömning måste göras utifrån vilken arbetsinsats uppdraget kräver, se avsnitt 5 och 6.*

1 plats	2 platser	3-4 platser
10 108 kr	14 589 kr	20 203 kr

¹ Då inga barn finns placerade

² Då barn finns placerade